მწვერვალი

ფასი 100,000 მ.

რედაქცია, ბათუმი, ასათიანის ქუჩა, № 26.

კვირა, 29 აპრილი 1923 წ.

№ 4 ყოველ კვირეული სალიტერატურო გაზეთი. № 4

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ქართული აკადემიისათვის.

ქართული კულტურის საკითხი უმთავრესად ქართული მეცნიერების და ლიტერატურის საკითხია; სხვა ფორმა კულტურული შემოქმედებისა ჩვენში ჯერ-ჯერობით თითქმის არ არსებობს; ჩვენი ტექნიკა და ინდუსტრია, ჩვენი მრეწველობა და მეურნეობა ჯერ-ჯერობით მხოლოდ ხოხვის შალებითა და გორის ატმებით თუ დახასიათდება.

ქართული ინტელექტის ტრაგედია ქართული კულტურის პრიმიტიულობით აიხსნება და ქართული მწერალი თავის განცდებს და სოფლებების სიღრმეში იწვის ამ წინააღმდეგობით, რომელიც იქნება ევროპიული კულტურის შეთვისებისა და ჩვენი აზიური პრიმიტივობის შორის.

ქართული ლიტერატურა და ქართული მეცნიერება დღეს ამ განცდის გამოხატვას და ჩვენ ვემეტყველებთ ჩვენს ტკივილებს და სურვილებს ჩვენი პოეზიით და პროზით.

უკანასკნელი ოთხი წლის განმავლობაში ქართულმა მეტყველებამ იდეებს აკადემიურ ხასიათს და ჩვენს სკოლებში, ჩვენს უნივერსიტეტში იწერებოდა ახალი თაობა საკაცობრიო პრობლემისათვის, მაღალი იდეალებისა და ზოგადი გრძნობისათვის; არის სურვილი და ცდა მეცნიერების და ლიტერატურის ახალი პრინციპების და ფორმების გამონახვის; მთელი რიგი მწერლებისა— პოეტებისა და მეცნიერების იყურება სხვა და სხვა თვალთახედვით ლიტერატურულ და მეცნიერულ მიმართულებისა სხვა და სხვა სფეროში.

მხოლოდ არ არსებობს ჩვენში ისეთი ცენტრი კულტურისა და მეტყველების, ისეთი ინსტიტუტი, რომელშიაც იშლიდეს ჩვენი შემოქმედების პულსაცია და ჩვენი ცივილიზაციის სტილის ჩხერანი. ამავე დროს ჩვენში არ არსებობს არც საზოგადოებრივი აზრი, რომელიც იყოს Au contrant მაღალი და მოწინავე იდეებისა.

ქართველი მეცნიერი, ქართველი მწერალი ირივე მარტოობაში აპარეჭენ დროს და მარტოობაში იხრჩობიან; აღარ არის ადამიანი, აღარ არის საზოგადოება, რომელსაც ჰქონდეს ფსიხოლოგიური ამყოლობისა და რეზონანსის თვისება; უშუალოეფის ფორმა შემოქმედებისა, უდრესი განცდა საკაცობრიო იდეალისა შეუმჩნეველად და უპატრონოდ იკარგება; კაცი აღარ არის, ინსტიტუტი აღარ არსებობს დიდი აზრისა და თეორიის დასაფასებლად.

ჩვენი ლიტერატურა და მეცნიერება, ჩვენი კრიტიკა და ფილოსოფია კერძო და ბარბაროსული ანგარიშების სათვალებით იზომება; ლიტერატურის და იდეოლოგიის მარგალიტები ზშირად რომელიმე მრუშის აზიზებულ სურვილის სალაღობო ხდება.

ამიერ წლების განმავლობაში ჩვენს საუკეთესო მწერლებს ჯიბეებისა და პორტფელებში დამქვით თავიანთი ნაწერები და მთელი ოდი-

სეადა უნდა გაიაროს რომელიმე ლიტერატურულმა ნაწარმოებმა, სანამდი გამოცემას ეღირსებოდეს; და თუ გამოცემა იღირსა, დაფასებას მაინც ვერ ეღირსება, ვინაიდან საზოგადოებრივი აზრი არ არსებობს; სწორედ ამიტომ ზოგიერთი ქართველი მწერალი, რომელსაც მოთმინება არ ყოფნის და თან ზრდილობაც აკლია, ადგება და თავის ნაწერებს თვითონვე უწერს აპოლოგიას.

ამ პირობებში განვითარება ხელოვნების და ლიტერატურის, ცხადია შეუძლებელია: ორიგინალურ შემოქმედებას ესაჭიროება ფსიქოლოგიური არე, სიერცით გეშლა, გასაზოგადოება, კვალიფიკაცია.

არა ერთი საუკუნის განმავლობაში ქართველი მწერალი იყო ისეთ მდგომარეობაში, რომ თავის აზრებსა და გრძნობებს წერდა მხოლოდ თავის ნაცნობებისათვის, სხვა სახის პერსპექტივებს ვერ ხედავდა- არა ერთი დიდი ნიჭი დაიღუპა საქართველოში და, ვინ იცის, შეიძლება დღესაც იღუპება იმიტომ, რომ არ არსებობს ქართული ლიტერატურის რეგულიატორი და კვალიფიკატორი ორგანო არც კრიტიკის, არც საზოგადოებრივ აზრის, არც რომელიმე კულტურული დაწესებულების სახით.

მართალია, წინად ფიქრი ასეთი კულტურულ-ლიტერატურული ლიერებულების საკვალიფიკაციო ორგანოს ან დაწესებულების შესახებ შეუძლებელი იყო, მაგრამ დღევანდელ პერსპექტივებში, ვიდებთ რა მხედველობაში ქართული მწერლობის და მეცნიერების ზარისხს და იდიურ ოდენობას, შესაძლებლად მიგვაჩნია დავსვათ საკითხი ქართული აკადემიის დაარსების შესახებ: მაშ რამოუნებ თავის „ოტელ“ რომ დაარსა, იმაზე მეტი ლიტერატურული ძალები, რაც დღეს საქართველოში არის, საფრანგეთში არ იყო; და თუ „ოტელ რამბუეს“ შემდეგ საფრანგეთის აკადემიად გადაიქცა, ჩვენც უნდა ვიქონიოთ იმედი, რომ ბოლოს და ბოლოს შევიქმნით ჩვენი კულტურისა და ლიტერატურის დაფასებას.

ამავე დროს ვფიქრობთ ქართული აკადემია ხელს შეუწყობს ჩვენი საზოგადოებრივი აზრის განვითარებას და ლიტერატურულ—ესთეტიურ გემოვნების დამუშავებას.

აკადემია უეჭველად შეებრძოლება აგრეთვე ჩვენს კულტურულ დეფექტებს, განსაკუთრებით პერსონალიზმს და ბრიგანდიზმს ლიტერატურაში.

აკადემია სულიერად გაერთიანებს ქეშმარიტ მწერლებს და მეცნიერებს, ჩვენი საზოგადოებრივი ინტელიგენციისა და მურალი პობიიდან ამოიყვანს მეტყველების ქურუმებს: აკადემია ბოლოს მოუღებს ჩვენს ლიტერატურაში სიმპატია-ანტიპატიის პრინციპს და ქეციანი გულის ფხანას.

ქართული ენისათვის.

„თუ ქართულად სწერს, ქართულად სწერის ამ შამაცხონებულმა“,— გულ-მტკივნეულად ჩაილაპარაკა ერთმა საშუალო მკითხველმა, რომელსაც ერთ-ერთი სალიტერატურო ჟურნალში მოთავსებული წერილი წაიკითხა. „ნუ თუ ქართული ენა ისე ღარიბია რომ აზრის გასაგებათ გამოთქმა ამ ენაზე ძნელია? შემეკითხა იგი და ჩვენ ვგერდზე გადახდა, სავულისხმო საკითხი და ჩვენი ყურადღებაც უნებლიედ მან მიიპყრო.

ენის ხალხის კულტურულ ცხოვრების განვითარებისთვის უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, ენა მთავარი ფაქტორია, რომელსაც ემთავრესათ დამოკიდებულია ხალხის გონებრივი წარმატება.

ვერც ერთი საშუალებით ისე [illegible] ისე შიაძე[illegible] ვერ [illegible] თავის გულის [illegible] ყველიათ, რო- [illegible] მეტყველება [illegible] უმაღლესი იარაღია. [illegible] ენა მდიდარია, მრავალ- [illegible] და ძველი ხმოვანი, იმ- [illegible] ამ სამუალებას ძლიერ [illegible] ფართოდ. მკაფიოდ და [illegible] გამოაშკარავოს.

[illegible] ერებს [illegible] მეტყველების ძლევა მოსარ- [illegible] მათი კულტურის მე- საქენი ენის განვითარება-დახვეწის

პროცესს ხელოვნურათ აჩქარებენ.

როგორია ქართული ენა? ნუ თუ იმდენად ღარიბია, რომ არ შეგვიძლია დიდ აზრთა თავისუფალი გამოცემა? შევხედოთ ცოტა.

ქართული ენა ძლიერ მდიდარია: მეთორმეტე საუკუნეში, როგორც ვიცით, ამ ენაზე იწერებოდა ფილოსოფიური და მეცნიერული ტრაქტატები, ამ ენაზე ითხზებოდა აუარებელი სიტყვა კაზმული ნაწარმოებები. „ვეფხის ტყაოსანი“, „ვისრამიანი“, ჩახრუხაძისა და შავთელის ოდები, „თამარიანი“ და სხვა ამის სამაგ სხვ[illegible].

იოანე პეტრიწი, ეფრემ მცირე, გიორგი და ექვთიმე მთაწმინდელნი და სხვა ძველი ქართველი ფილოსოფოს-მეცნიერთა ნაწარმოები ამის მკაფ მეტყველურათ ღაღადებენ...

ამ ხნის შემდეგ, საქართველოს პოლიტიკური ცხოვრების ჩარხის უკუღმა ტრიალმა ქართული კულტურა უფსკრულისაკენ დააქანა და ამას მოყვა ქართული ენის დაცარიელება. ეს უკანასკნელი საერთოდ გაგრძელდა მეცხრამეტე საუკუნის შესამოცე წლებამდი. უკანასკნელ ხანებში ქართულ ენის დაცემისა და გადაგვარების ნიშნებს სავამოდ იძლევა იმავე კერძებლიძის ჟურნალი „ცისკარი“. თუ გვირთ მეტსაც ვიტყვით, ამ ჟურნალში თითო ორორა პირის გამოკლებით თავმოყრილი მწერლები უმეცრების მეოხებით სრულიად შეუგნებლად ხელს უწყობენ ქართული ენის დაცემა-განადგურებას...

მაგრამ მესამოცე წლების მოღვაწეთა მახვილ გონებას ეს გარემოებაც არ გამოეპარა და ამ საკითხის გამო მიიტანეს „მამებზე“ იერიში. ატყდა „მამებსა“ და „შვილებს“ შორის სამკვდრო-სასიცოცხლო ომი და გამარჯვება „შვილებს“ დარჩათ.

ამ ხანაში ქართული ენის სასარგებლოდ ბევრი რამ გაკეთდა: უპირველესად ყოვლისა გაიწმინდა ქართული ანბანი ზედმეტ-ბარგისგან, გამოტოვებულ იქმნა მთელი რიგი ასოებისა, რომელნიც ჟამთა სრბოლას გაუუქმებია, მერმე გამოძებნილ იქმნა არქივიდან ბევრი ძველი სიტყვა, რომელიც ჩვენს მაშინდელს ლიტერატურას დავიწყების მორევში გადაუტყორცნავს, ეს სიტყვები ახლებმა კვლავ საჭიროების მიხედვით შემოიღეს. მაგრამ ყოველივე ეს არ იყო საკმაო. საქართველოში ახლად შემოჭრილი დასავლეთ ევროპის კულტურა ქართული ენის გამდიდრება-გაფართოებას დაჟინებით მოითხოვდა, მესამოცე წლების მოღვაწენი აქაც არ დარჩნენ გულ-ხელ დაკრებილი: გამოიგონეს ბევრი ახალი ქართული სიტყვა ამა თუ იმ ცნების გამოსახატავად. და ბევრი სიტყვებიც უკიდურეს შემთხვევაში ევროპიულ ენებიდან გადმოიღეს.

ამ რიგად მესამოცე წლებიდან ქართული ენა დახვეწის და გამდიდრების გზას დაადგა.

ამ ხანაში ერთი დიდი ნაკლი ვერ იქმნა თავიდან აცილებული: ვერ შემუშავდა საერთო გრამატიკული კანონები, საერთო ფორმები, ვერ ჩამოყალიბდა ე. წ. სალიტერატურო ენა. მართალია, ამ საკითხის გარშემოც იყო დავა, მაგრამ ეს დავა ხშირად ვიწრო პირადულ ხასიათს ღებულობდა და პროვინციულ პატრიოტიზმის სამოსელში ეხვეოდა. საჭირო იყო კომპეტენტიურ პირთა ჩარევა საქმეში. საჭირო იყო მეცნიერთა გავლენიანი სიტყვა, მაგრამ ქართული ენა მეცნიერების მიერ საკმაოდ არ იყო შესწავლილი და თვით მაშინდელნი მეცნიერნი დიდს ავტორიტეტს არ წარმოადგენდნენ. ამის გამო საკითხიც დაუმუშავებელი დარჩა.

დაწყებული მუშაობა მერმე არ შეფერხებულა, იგი ჩქარის ნაბიჯით მიიწევდა წინ.

1905 წლის რევოლიუციამ ეს წინ სვლა უფრო დააჩქარა, მაგრამ მუშაობა ცალმხრივი იყო: რევოლიუციის დედა ფუძე ყოველთვის პოლიტიკაა და პოლიტიკის მთავარი დამცველი მწერლობაში ყოველთვის პუბლიცისტიკაა. ჩვენშიც, რა თქმა, პუბლიცისტიკა გაძლიერდა ამ ხანათ და ამას კი მოყვა ის, რომ ქართულ ენაში უმთავრესათ უცხო სიტყვები შემოიჭრა. ძველი ქართული ენის საუნჯე კი დაიხურა. ასე გაგრძელდა თითქმის 1915 წლამდი, ამ წლიდან კი უმთავრესად სიტყვა—კაზმული მწერლობა ამოძრავდა, იგი ენის გამდიდრება-განვითარების საკითხს სხვა-ნაირად მიუდგა. მან უკუ აგდო პუბლიცისტიკის არჩეული გზა და გაადო ისევ ძველი ქართული ენის სალარო და იქიდან დაიწყო კრება საჭირო სიტყვებისა და მართლაც, დღევანდელ ქართულ სიტყვა-კაზმულ მწერლობას, თუ გადაათვალიერებთ, ნათლად გადაგეშლებათ ამის დასამტკიცებელი მრავალ-ფეროვანი სურათები. უნდა აღინიშნოს რომ უმთავრესი ღვაწლი ამ საქმეში მიუძღვის მგოსანს ი. გრიშაშვილს. მან პირველმა უარჰყო პუბლიცისტიკის გაკაფული გზა, რომელზეც ყველანი ინერციით მიდიოდნენ, ამ ხანად მან პირველმა გაგვაცნო და შეუხამა ჩვენ თანამედროვე მწერლობას ძველი ქართული სიტყვები, უკვე ისტორიასგან მივიწყებული. გრიშაშვილს მაგალითს სხვებმაც მიბაძეს და ჩვენი ენა დღით დღე მდიდრდება.

საერთო გრამატიკული კანონების, ან და, ასე ვსთქვათ, საერთო-სალიტერატურო ენის ფორმების შემუშავების საქმე დღესაც ვერ არის სასურველ დონეზე დაყენებული, იგი კუს ნაბიჯით მიიწევს წინ და სწორედ ამის შედეგია ის, რომ თუ დედაქალაქში გინდათ სამწერლო ასპარეზზე მუშაობა, სხვა გვარად უნდა სწეროთ და თუ ქუთაისში სულ სხვანაირად. ქართლელი და კახელი, იმერლის წერის მანერებს ვერ ინელებს იმერელს გურულის ნაწერი უშლის ნერვებს და უკანასკნელს კი ყველანი და სხვა. ეს კი ჩვენს ენას დიდს ნაკლულევანობათ უნდა ჩაეთვალოს: უნდა არსებობდეს ყველასთვის საერთო ენა და ეს ენა ხალხის სულსა გულს არ უნდა გაურბოდეს და მასთან ახლო უნდა იყვეს. სახალხო და სალიტერატურო ენა ცალკ-ცალკე დიდი ნაკლია..

ამ რიგად დღევანდელ ქართულ ენას აქვს ნაკლი, მაგრამ ამ ნაკლს ჩვენი მეცნიერება, ალბად, წაშლის. ამავე დროს ქართული ენა არ არის ისე ღარიბი, რომ წერის დროს საჭირო იყვეს წარა მარა უცხო სიტყვათა მოხმარება. სამოცი წლის განმავლობაში იგი ძლიერ გამდიდრდა და ამიტომაც ამ ენაზე სრულიად თამამად შეიძლება ძლიერ განცდათა შესაფერ, მარტივი ფერადებით გადმოცემა. აგრეთვე თამამათვე შეიძლება კვლავ მეცნიერულ-ფილოსოფიურ ტრაქტატების წერაც. ეს ნაწერი მკითხველისათვის არ იქნება ძნელად ასაწევი მძიმე ლოდი.

მაგრამ ამ ჟამად თუ ეს ასე არ ხდება და კითხვის დროს ხშირად უცხო სიტყვებს ხვდებით, ამაში დამნაშავეა თვით მწერალი, რომელიც სრულიად არ ცდილობს აზრი მარტივათ და ყველასთვის გასაგებათ გამოთქვას. ის მოვალედ სთვლის თავს სწეროს ქვეყნის საჩვენებლათ, მაგრამ გამგები რამდენი ეყოლება, ამაზე სრულიად არ ზრუნავს და სწორეთ ამის შედეგია ხშირად ის, რომ ესა თუ ის ნაწარმოები სკივრში შენახულივით რჩება.

იყო დრო როდესაც ბევრი უცხო სიტყვების მცოდნე ჩვენში დიდ განათლებულ კაცად მიაჩნდათ, ამის პრეტენზიები კი ყოველ მწერალს აქვს და ამიტომაც მათ აუღეს ალღო ხალხს და მის ქამანჩაზე ეგრე განუსჯელათ უკრავენ. ქართულ ენას კი თავის საკუთარის საშვალებით თავისავე საუნჯით გამდიდრებას უფერხებენ... ხშირათ ავიწყდებათ, რომ მწერალი ხალხის კულტურულ მაჯის ცემის მეთვალყურეა და მის მოვალეობას შეადგენს ხალხის ყოველ მტკივნეულ ადგილს შესაფერი მალამო მოუძებნოს.

სერ. გერსამია.

ეფემერები.

ულმობელი კანონი.

ის ნაზი და ტურფა იყო ვით ია ბუჩქებში მიმალული, რომელიც იქიდან მორცხვათ გამოიყურება...

იმის სხეული მარმარილოდან ნაკვეთ ქალღმერთის ქანდაკს გავდა, რომელიც ანადმატის სიძლიერით იზიდავდა ყველას...

მისი სული სპეტაკი იყო ვით მთის მოჩუხჩუხე წყარო, რომლის ხილვა ადამიანს სასიცოცხლო ძალასა მატებს, ქვეყნიურ ცხოვრების სასოებას გვრის...

ის ამაყი იყო ვით ლომი, რომელმაც იცის თავის სიძლიერე და ყველის იძულებულს ყოფს მის წინაშე ქედი მოიხარონ...

იგი მიუკარებელი იყო ვით პიტალო კლდეს მწვერვალი ცის ტატნობაზე მიბჯენილი, რომელსაც ღრუბლებითაც ზე გვირგვინათ ხურავთ და მგზავრნი იძულებულნი არიან მოწიწებით გაუარონ გვერდზე იმ ბილიკით, რომელიც დაგრეხილი მის ქვემოთ მიიზლაზნება და კისერ მოქცევით კრძალვით შეყურონ მას...

მან შეიგნო თავის ფასი და მიუკარებელი გახდა...

ახალგაზრდობა მას ფარვანასავით დატრიალებდა თავს, ფიანდაზად ევებებოდა და მის ხატებას წინ შანდლათ ქცეულ გულზე კელაპტარს უნთებდა...

მაგრამ იგი სიყვარულის არტახებით უკვე შებოჭვილი იყო და მთელი ეს სიმშვენიერე სატრფოს სამსხვერპლოზე დნებოდა სანთელივით...

— ერთი მაინც გადმოგვხედე ტურფა ასულო, ერთი და შენ თვალთაგან გადმოსროლილ ნაპერწკლებით დასწვი ჩვენი სული შენ ზვარაკათ ქცეული. შეღაღადებდენ ჭაბუკნი და მონურის მორჩილებით შეყურებდენ...

მაგრამ იგი ძუნწი იყო... ამასაც კი იმდლებოდა...

— ერთი მაინც გაგვიღიმე ერთი რომ შენ ბაგეთაგან ჭამონაკრთომმა შუქმა ჩვენში ციურ აღტყინება გამოიწვიოს და შენ სიმშვენიერეს ქებათა-ქება შეუთხზათ.

— სადაც სიყვარულია იქ ერთგულება არის და ეს უკანასკნელი კი ქმნის მიუკარებლობას... მე სატრფო მიყვარს და თქვენთან მასლაათი ეს ცდუნება იქნება... მკვახეთ გადასძახა თაყვანის მცემელთ და ტანის ნაზის რხევით მედიდურათ გასცილდა ისე, რომ ჭაბუკნი გაბრუებულნი ძლივს და ბარბაცებდენ...

განვლო ჟამმა...

სილამაზე მიიფერფლა, მშვენიერება დასჭკნა. ის უკვე ისე არა ფენს მიდამოს ცხოველ მყოფელ სხივებს...

სატრფოზე გული აუცრუვდა მაგრამ მისი სიყვარულის გრძნობები კვლავ ელვარებდენ, მისი სული კვლავ ძლიერი იყო...

იგი ეძიებდა ახალს მიჯნურს, მაგრამ ამაოთ. ძველთაგან ყველა გასცილდა. აჰა ერთი მრავალთაგანი, რომელზეც მან სცადა თავისი ძალის სიძლიერე...

— რა არის რომ არ გვეკარებით, განა ჩვენ ჩვენი მეგობრობა ასე უნდა დავივიწყოთ, მე ხომ კვლავ ისა ვარ ვისაც წინათ ეტრფოდი?!— შეეკითხა ერთხელ მას.

— რა თქმა უნდა ისა ხართ, მშვენიერებისა და მიმზიდველობის გამოკლებით — მიიღო ცოტათი ტლანქი პასუხი და უხერხულობა იგრძნო, მაგრამ მაინც არ დასცხრა.

— მერმე რა გინდათ მაგით თქვათ?!!

— „თვალი ჰამს და თვალი სვამსო“—ნათქვამია, თქვენი არ ვიცი ეს თქმულება გჯერათ თუ არა, მე კი ჭეშმარიტებათ მიმაჩნია. გახუმრებით დაუმატა მან, გამკილავის ღიმით გადახედა და სწრაფად გასცილდა, რომ ლაპარაკი არ გაგრძელებულიყო.

ოდესღაც ყველას სათაყვანებელი კერპი სახლათ დარჩა და სევდით მოსილი სასოწარკვეთილებას მიეცა.

ფენ—კსი.

აჭარისტანის ახალგაზდა მგოსნები.

(სასიხარულო ნიშნები).

ჩვენმა რედაქციამ მიიღო ქართველ მუსლიმან მოწაფეთა მიერ გამოცემული ორი ხელნაწერი ჟურნალი „ჩანგი“. ორთავე ნომერი რემინგტონითაა მეტ წილად ნაბეჭდი, ეტყობა დიდი სიფაქიზე და სიყვარული.

პირველ ნომერს ახლავს ვრცელი წერილი: „ჩვენი მიზანი“. ეს, თუ გნებავთ, იმდენად დამუშავებული წერილია, რომ შეიძლება თამამად ითქვას,—იგი მოწაფეთა გონების საზღვარს სცილდება, საიდანაც გამოიყურება ზრდას მჭვრეტი პოლიტიკოსის და მოღვაწის თვალი. გვინდა არ ვიყოთ სკეპტიკი, მაგრამ... მაინც ვეჭვობთ, რომ მოწაფეს შეეძლოს ფაქიზმად ჟანრაკ [illegible] აზრებით ასეთი თამამი ხელმძღვანელობა. თვით წერილიც თავიდან ბოლომდე ღრმა—ფილოსოფიური იდეებითა დახვეწილი. ენა მდიდარია. მოვიყვანთ ადგილს, რომელიც უფრო აწუხებს „ჩანგის“ მესვეურს იუსუფ ცივაძეს:

„ჩვენი იდეები ჩვენშივე არის დამარხული, ჩვენი წინსვლა ჩვენს ხელთ არის, შინაგანი ძალა პოტენციალური გამოკრთობაა, მოძრაობაა საჭირო, ამიტომ ბრძოლაა კანონების წინააღმდეგ საჭირო, რომელიც გამეფებულია ჩვენი ხალხის შინაურ ცხოვრებაში; აიღეთ თუნდა ქალთა სქესი. შარიათის ძალით იგი შებოჭვილია ჩვენში, დაშორებულია ბუნებას. რა არის ეს თუ არა მონობა, ფეხქვეშ გათელვა ადამიანის დამოუკიდებელ აზროვნებისა და უფლებისა?... ქალთა სქესი განიცდის საუკუნოებრივ სულიერ ტრაგიზმს, სექსუალური ჟინი, როგორც ყოველ ადამიანში, აგრეთვე მათშიც სჩქეფს და მოითხოვს დაკმაყოფილებას, მაგრამ გარეშე ობიექტიური ძალა აღრჩობს, სულს უხუთავს და ჰკლავს მის ქალურ ოცნებას, სიკეკლუცეს და გატაცებას...

აქაური ოჯახი სატუსაღოა, ნამდვილი გალიაა, სადაც ორივე სქესი მომწყვდეულია და გასაღები კი შარიათს მაგრად ჩაუჯიბავს, არავის ანებებს. უბედურება ისაა, რომ შარიათმა კოლექტიური შეხედულობა გაამეფა თვით საზოგადოებაში და დედაკაციც ითმენს, ვერ გაუბედნია ბრძოლა. მაგრამ ჩვენ გვწამს, რომ ეს ასე არ იქნება: მოთმინების კოკა აივსო და გადმოედინება მალე...“

მაგრამ ვრცელი წერილი მარტო აჭარელ ქალის ემანსიპაციაზე კი არ ლაპარაკობს, იგი მიუთითებს მრავალ ნაკლულოვანებაზე, ორბის მჭრელ თვალით ანალიზს უკეთებს აჭარელთა ბნელ ცხოვრებას და ბოლოს შილლერის სიტყვებით უთავებს: „გულშემზარავი მდგომარეობაა და გინდ იწამეთ, ისმინეთ გამოძახილი, გინდ არა: რაც არის, ეს სიმართლეა“...

იუსუფ ცივაძის მშვენიერ წერილს მისდევს პოეზია: გაზაფხული—ჯემალ ონტაფურელისა, „ბაღში“—მისივე, „ზღვის ტალღები“ — მისივე; „ღამე“—იუსუფ დაგველისა, „სამშობლო“—ე. რუშაველისა, „განთიადი“—ახმედ ნულაიძელისა, „ქართველ მუსლიმან შეგნებულ ქალებს“— შ. შ. „ჩემს გულს“—უსახელო, „ქართველ მუსლიმან ახალგაზრდა სცენის მოყვარეებს“—უსახელო; „გულის ამონაკვნესი“—უსახელო.

აღსანიშნავია, რომ ყველა ლექსებს ატყვიათ აკაკის სკოლის საოცარი გავლენა. ენის სისუმბუქე, რითმების მომარჯვება იმედს გვაძლევს, რომ ეს ახალგაზდა მერცხლები მალე დაგვიფრთანდებიან. მოვიყვანთ ნიმუშებს: ჯემალ ონტოფურელი გაზაფხულში შემდეგ ნაირად მღერის:

„გაზაფხულის პირველ სხივებს
თან ამოჰყვა მერცხლათ გუნდი
მივესალმე ტკბილ ხმოვანებს,
მათ ჰანგებზე ავხმაურდი.

. . . .

ვარდს გაეღვიძა, ასწია თავი,
გადაიფურჩქნა ნაზად ელფერი,
მშობელს ვედრებით ტკბილად
მიმართა:

„მზევ, მომაწოვე ეგ ძუძუ შენი“...

ჯემალ ონტოფურელის მეორე ლექსი „ბაღში“ სოციალური შინაარსისაა, გვიხატავს მეძავ ქალს, რომელიც გამვლელ-გამომვლელში დაეძებს მუშტარს, რომ საკუთარი სხეული მისთავაზოს. ესეც არ დააყოვნებს. აი მშვენიერი ვაჟი, და ხალისიანად

„მკლავში ხელი ვაუყარა,
მოწამეა ღამის ბინდი
და ლაჟვარდი ცის კამარა“...

ნისლოვან სევდას მოგვგვრის მეორე პატარა მგოსანი იუსუფ დაგველი. მისი „ღამე“ კვნესაა, [illegible] მარადიულ ბინდის კალთების [illegible] [illegible] ჰსურს თავი [illegible]:

„მომწყდა სევდის საგუბარი,
ვეღარ გავძელ სიბნელეში,
მზის კალთებსა მსურს რომ მივწვდე
ამა ქვეყნის უნდობარი“.

აი ე. რუშაველიც. მისი ხვედა არაა კოსმიური, მისი ნაღველი ნაზად ექსოვება მის „სამშობლოს“, რომელსაც გაშორებია. მეტად მტკივნეულ სიმის წკრიალათ გაისმის მისი საყვედური:

„ჩემო საიმშობლო, რატომ დამკარგე?“

მაგრამ ბოლოს იმედიანად ათავებს აკაკისებური აკომპანიმენტით:

„აყვავებულხარ ჩემო სამშობლოვ,
ჩემო აღმზრდელო, ჩემო მხარეო,
მოვდივარ, მოვალ გულში ჩამიკრა,
სიტურფით შენით გამახარეო“.

ახმედ ნულაიძელის „განთიადი“ მართლა განთიადის სურათს იძლევა:

„განთიადმა მოატანა,
ამოჰყარა სხივთა კონა,
ფრინველთ გუნდმა აღტაცებით
კამარაში იწყო სრბოლა“...

„ჩემს გულის“ უცნობ ავტორს ვფიქრობთ, აქაც ახმედ ნულაიძელი უნდა იყოს,—მკითხველი პირველ სტრიქონიდანვე ნ. ბარათაშვილის სკოლას მიაკუთვნებს, თუნდაც ამ ლექსში ჩართული სახელიც „ნიკოლოზი“, ამოშალოთ, ნიკო ბარათაშვილი მისთვის ერთგვარი გზის მნათებელი ვარსკვლავი გამოჩნდება:

„შენც მას მისდიე და გამოცადე,
ეგ გადაგაფრენს შავბნელ უფსკრულსა“,—ამბობს ახალგაგდა მგოსანი და ბოლოს მელანქოლიური დაზიდულობით დაიჩივლებს:

„საბრალო გულო! ვეღარ მოგალხენს
ვერავითარი ტკბილი ჰანგები
იყავ აქ ცოცხლად, ბევრი ეწვალე,
და როს მოკვდები უქმად გაქრები“.

ხელნაწერ რვეულებს თან დართული აქვთ ფანქარით ნახატი სურათები: შოთასი, აკაკისა და გიგო ალა კაიკაციშვილისა. ნამეტნავად ყურადღებას იპყრობს ცისფერი ფანქრით ნახატი აკაკის სურათი. უეჭველია, უცნობი ახალზდა მომავალი მხატვარი იქნება, ამის უტყუარი ნიჭი სჩანს, ოღონდ საჭიროა, რომ მიეცეს გზა ფართო ნიჭის გასაშლელად. ამისთვის კი ბათომი პატარა ასპარეზია, იგი თბილისში უნდა იქნეს გადაგზავნილი.

დასასრულს რას ვიტყვით? რას ვუსურვებთ ჩვენს მუსლიმან ახალგაზრდობას? რას, თუ არა იმასვე, რაც ერთმა უსახელო მგოსანმა უსურვა ამავე „ჩანგში“ მუსლიმან ქართველ სცენის მოყვარეებს:

„სამშობლოს შვილნო! ჩვენი გული
აღარ ღონდება
როს თქვენი თავი ამ სცენაზე მობვავონდება...
თქვენ, ხართ ვარსკვლავნი, ტკბილ
სამშობლოს მნათობათ ქმნილნი,
ჩვენდა სალხენათ და სატკბობათ აქ
მოვლენილნი!

. . . .

ვული სათმო ტოკვას იწყებს, როს
გიმზერთ თვალი
და შემოგძახებთ, სანატრელნო, ვაშა-
ვაშასა!“

მართლაც და ვაშა პატარა მუსლიმან ქართველებს, რომელთაც ესდენ იმედებით ავივსეს გული ბედნიერ მომავლის მრავალ აღთქმით!

De—Ka.

იუმორესკი.

თბილისის ხელოვნების სასახლესთან.

თბილისი აზმაურდა; ხელოვნების სასახლეს სადღესასწაულო ფერი მიუღია. იქ, დღეს, საქართველოს მწერალ-ხელოვანთა ყრილობაა.. რუსულ-ქართულ-სპარსულ ჟურნალ გაზეთებმა ეს ამცნო მთელ საქართველოს და საქართველოს გარე ქვეყნებს. (ქართველი მწერალი საქართველოს გარეთ კიდევ მეტი ცხოვრობს საქართველოს ტერიტორიალური სივიწროვის გამო). მოწვეულია ყველა, ვისაც რამე კი დაუწერია, თუ მიუწერია, და ეს ქაღალდს აუტანია.

და, აჰა, გაიჭედა საქართველოს რკინის გზები, გზატკეცილები, ქვაფენილები, ბილიკები მთასა და ბარში. თვით თბილისის ქუჩებზე ხომ გავლა არ შეიძლება, იმდენია მომსვლელი. მიდის ყველა თბილისს. თითო წერილი ხომ ყველას დაუწერია: ცოლისთვის, თუ მეგობრისთვის, თუ მტრისთვის, თუ დედისთვის, თუ სიდედრ-დედამთილ-სიმამრ-მამამთილისთვის.

მკითხველო, ნუ გიკვირს, ისინი ყველა მხატვრულია, ყველა გრძნობის საუკეთესო გამოხატულებაა. განა, რა შეიძლება იქნეს იმაზე მხატვრული და გრძნობიერი, როცა ახალგაზრდა გაპოეტებული ბანოჯვლი ოლიფანტე კვაჭანტირაძე მისწერს თავის მოწონებულის მამას:

მეცნიერება მძულს, ოჰ მამავ,
მომბეზრდა რუსსო,
რატომ არ იხდის მწვანე კაბას
ეს უნამუსო?

პოეტს ლექსი მსურს, ლექსი მრუში და ასონანსი,

როგორც დაპროშტნა თავქარიან! უმზგავს სონასი!“ რითმათა თამაშია, მა რა ჯანაბაა „უმზგავს სონასი! და ასონანსი“; ეხლა აღმოვაჩინეთ, რომ „სიმახინჯე უფრო მეტი სილამაზეა“ ვიდრე ვენერა მილოსელისა!

მაგრამ შენ, ქართველო მკითხველო, ძველებურათ ხარ აღზრდილი, შენ რას გაიგებ თანამედროვე რითმის გაქანებას. იმედს მაინც ნუ დაჰკარგავ, მოვა დრო, შენც გაქანდები და, ეს, „რუსსო“ და „უნამუსო“, შენთვისაც გასაგები დარჩება.

დიახ, შეიკრიბა მთელი საქართველო, უკაცრავად ყველა ქართველი მწერალი თბილისს. ვინც მატარებელში ვერ იშოვა ადგილი, ფეხით ესტუმრა ქალაქს და მოადგა სასახლეს. ჰოი, სასახლევ, დღეს, შენში უნდა მოთავსდეს საქართველოს სულის წარსული, აწმყო და მომავალი.

ბედნიერი ხარ, სარაჯიშვილის სულო, შენს აშენებულ სახლს ერგო წილათ ესეთი ბედი. მე მრწამს, დღეს, შენ რომ ცოცხალი იყო, კონიაკის მაგივრათ კარბოლისა და სულემის სიმჟავის ქარხანას გახსნიდი „ხელოვანთა“ სასახლეში მოსასხურებლათ.

აჰა, მოადგენ ჩვენი მხსნელი პიერისუფალნი, ქარრრრთველ მწერრრალ-პოეტტიტინი ხელოვანთა სასახლეს. შესავალში გრძელი მაგიდა დგას, რომელთანაც სხედან სამას სამოცდა ხუთი მდივანი. (ნიშნათ 365 მიმართულებისა ჩვენს მწერლობაში—თანახმად მიმართვის დროს წმ. გიორგის სახელის ხსენების რიცხვისა).

აგერ გამოჩნდა ერთი რიგი მწერლებისა. მათ შორის ნაცნობი სახეებია: ბარნოვი, დ. მეგრელი, დავ. კლდიაშვილი, შ. არაგვისპირელი, მღვიმელი, ნ. ზომლეთელი, ბაჩანა, კ. მაყაშვილი, ი. გრიშაშვილი, ს. მგალობლიშვილი, ვ. რუხაძე, გ. ტაბიძე, ეკ. გაბაშვილისა, განდეგილი, ბაბილინა და მარიჯან. მათ კარებთანვე მოთხოვეს ვინაობის ქაღალდი. გ. ტაბიძეზე უკმაყოფილო ყოფილიყო ერთი „მთავარი“ ჯგუფი მწერლებისა, მაგრამ ის, როგორც მეგვარე ტიციანისი გაშვებულ იქნა ხელოვანთა ტაძარში. გრიშაშვილზე, რომ მიდგა რიგი, წამოდგა ერთი დეკოლტიანი მდივანთაგანი და განაცხადა: მე მას ვერ შევუშვებ, სანამ წმინდა გრიგოლს არ დაეკითხებიო. და წავიდა ზევით.

წმინდანს სულგრძელობა გამოეჩინა და ნება დაერთო მიმალულ მარიჯანით გრიშაშვილისთვის დასწრებოდა ყრილობას; გრიშაშვილმა გაისწორა გალსტუკი და აჰყვა კიბეს. განდეგილი და ბაბილინა დაშვებულ იქნენ ყრილობაზე, ვითარცა უწვერ-ულვაშნო. რაც შეეხება ეკ. გაბაშვილისას, ნინო ნაკაშიძის და ანასტასია თუმანიშვილწერეთლისას, მათ უარი განუცხადეს ყრილობაზე დაშვების. როცა უკანასკნელებმა მოითხოვეს ამ უარის მოტივი, მათ უპასუხეს: „თქვენ ძველი, დახავსებული მწერლები ხართ, გაგვითეთრებიათ თმა, ისიც ქალებს, რომელნიც მხოლოდ ვნებათა ღელვასა და გიჟურ [illegible] უნდა ზრუნავდეთ“.

ეკატერინე გაბაშვილისას ამის გა-

გონებაზე ცრემლები გადმოსცვივდა თვალთაგან და მწუხარეთ ჩაილაპარაკა: ,,გაპატიოთ შვილებო ღმერთმა და მოგარჩინოთ მისმა მადლმა.'' შვილის ხსენებაზე პაოლოს თავისი ,,დედა'' და კატის კნუტები გაახსენდა, გული აუჩვილდა და ხელის ჩაქნევით ნება დართო ისინიც ასულიყვენ ზევით.

— ,,თქვენ ვინა ხართ?'' შეეკითხენ დ. კლდიაშვილსა და ბარნოვის ჯგუფს;

— ,,ჩვენ, საქართველოს გაჭირვების დროსა ვართ შობილნი, ხვალზეც საფლავი მიგველის, არ ვიცით, რა ამბავი მოუტანოთ ჩვენი ახალი თაობის ჩვენს წინაპრებს, შეგვიშვით მხოლოდ, ერთი შევხედეთ თქვენთვის, და ვეცადოთ თქვენს წმინდანს, რომ ყრილობის გახსნისთანავე გამოვალთ.''

— ,,გაუშვით, მე ვიქნები პასუხისმგებელი'', ჩაილაპარაკა ერთ-ერთ მდივანმა, რომელიც ოდესღაც, როცა ჭკუა უჭრიდა, მათი მოწაფე ყოფილა. და აყვენ ესენიც კიბეს. ბაჩანა კიბის მეამე საფეხურიდან ჩამოაბრუნეს.

— ,,შენ ვინა ხარ?'' კითხეს მას.

,,მე, ერთი საწყალი მთიელი ვარ, მთას უმღერი მის ბედსა და უბედობას, მიყვარს მუზა მაგარ ფესვებიანი''.

— ,,რამდენი ფუტი ექნება სიმაღლე თქვენს მთასა და მუზას?''.

— ,,რა, მოგახსენოთ, ჩვენ ისინი არ გაგვიზომია, უპასუხა ბაჩანამ, მხოლოდ ჩვენმა ტყვიამ იცის ეს, რომელიც გულში ჩაექდობა იქ ჯიხვსა და არჩვს; ისე კი, ვფიქრობ ვერსზე მეტი იქნება; რაც შეეხება მუზას, ის ჩვენში იზრდება მაღალი 7—8 საჟენამდე, და ძირები აქვს მაგრად გამდგარი''.

— ,,ჩვენ ძირი არ გვაინტერესებს, სიმაღლეა საჭირო, აუცილებლათ უნდა გაზარდოთ; მთასაც მოუმატეთ სიმაღლე, ამ პირობით მოგცემთ სასახლეში შესვლის ნებას'' და მთიელიც აყვა კიბეს.

ჩქარი ნაბიჯით, მოკლე შარვლებით და გრძელი ჯოხებით სასახლის კარებს მოადგა ორი ახალგაზრდა.

,,თქვენ ვინა ხართ?''—,,ფილოსოფიის დოქტორი-გამსახურდია და ჰუმაძე'', მისცეს პასუხი. ,,გიწერიათ რამე?''—,,ჩვენა? — ჩვენა ვართ იმპრესიონისტები, რაც მოგვეჩვენება, იმას გავლექსავთ,*) გაგვიშვით''.

,,გაუშვით''. ჰოირა, ჰოირას ძახილით ესენიც აყვენ კიბეს.

ვიღაც ახალგაზდა, მოკლე—შარვლკაბით, დეკოლტეთ, ტუფლებით და ხელში მარათონი აჰყვა კიბეს. ერთი ხელით მას გულზე მიეკრა ჭრელი კატა, რომლის კნავილი აყრუებდა იქ ყველაფერს. ,,უკაცრავათ, მოითმინეთ, ჩამობრძანდით კიბიდან; მაქ შესვლისთვის ნებართვაა საჭირო'', —,,თქვენ ვინა ბრძანდებით?''—,,ხელი იქით, მაგიჟებს სითბო, ვერ ვიგუე ფორჩის სამანი, ამ კატის გარდა არ გამაჩნია ერთი აბაზი; გზა, მე ვარ დარიანი, ელენ ბრაზიანი; უკან მოიყვებიან სიკოეს ღმერთები, ჩემი ,,ძმა ბიჭები''— და აჰყვა ისიც ცოდვილ კიბეს.

— ,,მოდიან, მოდიან, გაისმა ხალხში ხმა, და გამოჩნდა გადაჯვარედინებული ყანწები, რომელიც ხელში ეპყრა ერთ დეკოლტიან უქუდო ახალგაზდას. მოისმის გულის ამღვრევი, გრძნობის ამფეთქი ძლევის სიმღერა—ჰიმნი: ,,წითელი ხარი, ყვითელი რქებით, ვადიდოთ ქებით'' და სხვა.

— ,,ვაშა პაოლოს, დიდება კოლაუს, მამაო ტიციანე, მშვიდობა შენს მოსვლას ლეონიძევ! გვაკურთხეთ, შენდობა გვითხოვეთ მომავლის მოციქულნო, მიგვიღეთ ფერხთა მტვრათ''. ზანზარობს ხალხი. ვეღარ გაუძლო მამა ტიციანეს გულმა ასეთ შეხვედრით, ჩამოხტა სახედარიდან, შედგა ტრიბუნაზე და დაიკრიალა ზარივით მის მძლე ხმამ: ,,ხალხნო, გიყვარდეთ ქალი ვნებიანათ და ქუჩაში, სახლში, საგიჟეთში, სადაც კი მოასწროთ, დაუზოგავათ ამრავლეთ ჩვენებრ ჭკვიანნი. გაუმარჯოს ქალის ვნებიანათ სიყვარულს. გაუმარჯოს ახალ გაქანებას მწერალთა, ძირს ყვითელი ილია-აკაკიები, და ყველა მათი დამყაყებულნი მიმდევარნი.

არული კუდიანებს! მე გიწინასწარმეტყველებთ თქვენ, რომ ხვალ, თქვენ ყველა ჩემთან მარჯვნით დაიჭერთ ადგილს სამოთხეში.''—მიიღო ხალხმა ლოცვა-კურთხევა მათგან და წმინდანებიც გაემართენ კიბით სასახლისაკენ, სადაც ისინი უნდა ეკურთხებია წმიდანთა წმიდანს გრიგოლს.—არ შეგვიძლია ჩვენი გულის წყრომა არ გამოვთქვათ იმის გამო, რომ ამ ღვთაებრივ სურათში დისონანსი შეიტანა ვიღაც კინტომ, რომელმაც წამოიძახა: ,,ბედაურები დაიხოცენ, ვირებს დარჩათ მოედანი, ამდენ გიჟებს, რა გაუძლებსო''. მართალია, კოლაუმ მას გასცა შესაფერი პასუხი და მით დაამშვიდა კინტოსკენ თვითგასასამართლებლათ მიწეული პოეტები, მაგრამ, მაინც საჭიროა, ადმინისტრაცია ყურადღებას მიაქცევდეს ასეთ უტიფრებს, რომლებიც წმინდანებს ასე უმასპინძლდებიან. მათ ყველა წმინდანი დავით და კოსტანტინე გორიათ.

,,თქვენ ვინა ხართ''—,,ჩვენ ვართ სიმბოლისტები.. ბატსა ქვია კვატი, კვატსა ქვია იხვი, ვირმა წამოისტვინა, ბულბულმა დაჰყროყინა'', წარმოთქვა ერთმა მათგანმა და ოცდა შვიდამდე წვერ მოპარსული და ჭკუა გაკაჭული კიბეს აყვენ.

''პარნასელები'' გახლავართ, ესეც არის, ჰომეროსის ძვლები და აზრები დავსწვით და ქარს გავატანეთ. ისინი ხალხს ატყუებდენ, ჩვენა ვართ ჭეშმარიტი შვილნი ჰელიოსთა, მოგვეცით გზა.''—,,მოხვედ მშვიდობით''—უპასუხა ერთმა მდივანმა და კიბეზე აცილა თავს მოკილეკული რომელიღაც ახალგაზდა.

ამ დროს კიბეს მოადგენ რამდენიმე ამა აბურძგნული, კისერ-ჩამავებული და ზარბაზნებ-აკიდებულნი, ხელში ჩაქუჩები ეჭიროთ.

,,თქვენ ვინა ხართ? აქ მხოლოდ მწერლებს უშვებენ''.

,,რა თავს იგდებთ, ჩვენ განა პოეტნი არა ვართ? ჩვენა ვართ წარმომადგენლები ახალი პროლეტარული პოეზიისა, (ამის გაგონებაზე ვიღაცას კუთხეში სიცილი წასცდა, თურმე ნ. ზომლეთელი იყო), ჩვენი ჩაქუჩი გრდემლზე ჟღერს ლექსებს: პაკ, პუკ, პუკ, პაკ—ჯანჯღლი და გოზინაყი''.— ,,შევიძლიათ!'' და ისინიც კიბეს შეუდგენ.

— ,,ფუჰ!,-ფუჰ! —ფუტურისტები მოვდივართ, მოგვყავს დედალი ოფოფი! კარი გაგვიღეთ''.

,,მობრძანდით, თქვენი გამიხრული ტვინის ჭირიმე, მობრძანდით, ვერ გიცანით, სახეზე არაფერი გეტყობათ ჩვენი სანიკეთო და იმიტომ შეგაჩერეთ, ბოდიშს ვიხდით, აბრძანდით''. და შეუდგენ გზასა ეკლიანსა ფუჰ! — ფუჰ! — ფუტურისტები!

— ,,მე ვარ ლაუ, მიჰელტუ!''— ,,მიბრძანდით!''—აბრძანდა.

ქუჩაზე მიმავალი ვიღაც ორი კაცი შეჩერდა ამ დროს სასახლის კარებთან და ერთი მათგანი ერთ მდივანთაგანს შეეკითხა: ,,უკაცრავათ ყმაწვილო, აქ საპნის მოვაჭრეები სადა არიან''—,,რის მიედ-მოედები, ვინა ხარ?''—,,მე ძმაო, ზესტაფონელი ვაჭარი ვარ, საქონელზე ვარ ჩამოსული აქ. საპნის სოდას ვეძებ.''—,,რის სოდა, რა სოდა, აქ მწერალთა ყრილობაა?'',— ,,მწერალთა ყრილობაო? ნიკიფოოე, კაცო, (მიუბრუნდა პირველი მეორეს) შევიდეთ ბიჭო, აქაც კომედიანჩიკები იქნებიან, უყუროთ და ქე წევიდეთ მერე.

ხუთ საათამდე მაინც არ დაკეტენ დუქნებს; ყმაწვილო, (მიუბრუნდა მდივანს) რა ღირს ბილეთი?''— ,,აქ შესვლა უფასოა, თუ მწერალი ხართ?''—,,მწერალიო? მწერალი რავა არა ვარ ძმაო, დახლზე მაქვს მიკრული ჩემი გამოთქმული ლექსი: ,,ძმაო ნისია, რა სვინდისია, ნაღდზე ვივაჭროთ წესი ისეა.''—,,შეგიძლიათ ახვიდეთ''.—ორივენი ავიდენ ხელოვანთა ტაძარში.

— სასახლის კარებთან გამოიარა ვიღაც ღვდელმა, შეჩერდა და მდივანს გამოელაპარაკა:

,,შვილო, იპოლიტე წუნკალაძეა აქ ვიღაც მიცვალებული, პანაშვიდზე მივდივარ, აქ ხომ არაა, ან ხომ არ იცით სადაა?''—,,მამაო, აქ მწერალთა ყრილობაა, რა ვიცით ჩვენ, სად ვინ ჩამარხულა, ჩვენ წვრილმან ხალხის ლეშებისათვის არა გვცალია.''—,,შვილო, მეც მიწერია ლექსი წინათ, და ახლა ხომ, რაც ეკლესიები ჩამოგვართვეს, მეც პოეტობას უნდა მოვკიდო ხელი; შემიშვით; ამ ანაფორას ხვალზევ ქე გავიძრობ, როცა გამოვიხსნი თერძიდან ჩოხა-ახალუხს.''

,,აბრძანდით მამაო''.—,,დიდება მამასა და ძესა, ვჭამდით ფუფასა და რძესა, საყდრებიდან გამოგვითრეს, ვინდა გვაქვს ხვალ ტაბლებსა'' წაიგალობა მღვდელმა და აყვა კიბეს.

— ,,ტრიბუნა, ტრიბუნა, ტრიბუნა, მე გახლავართ ტრიბუნის რედაქტორი, გზა, თორემ ,,მოგიგლეჯ ყრონტს, ვერ მხედავთ ღლონტს!''

და ცეკვა-ცეკვით აჰყვა კიბეს ვიღაც სათვალებიანი.—,,შეიძლება გამიშვათ?''

,,თქვენ ვინა ბრძანდებით?''— ,,მე რუბიკონის თანამშრომელთა ექიმი ვარ. უკოკაინოთ და უმორფოთ ისინი ვერაფერს ვერც დასწერენ და ვერც წარმოთქვამენ. გამიშვით, მე მათი ნორმალობის მეთვალყურე ვარ''.—,,ამხანაგო, აქ ექიმებს არ აქვთ ადგილი''—,,რას ამბობთ თქვენ? რუბიკონელებს დღეში 25 ჯერ მოუვათ სიგიჟე, ექიმია მათთვის საჭირო''—,,მიბრძანდით'', აყვა ისიც კიბეს სალახარო აფთიაქის ყუთით.

ავიდა კიდევ ორასიოდე მწერალ-მგოსანი და კარებს მოადგა შავებში ჩაცმული წელში მოხრილი დედაკაცი.—,,თქვენ, ვინა ხართ, ბებია?''— ,,ბებიაც, ხარ და ვირი-ეშმაკიც, რა თავს იგდებთ, თუ იცით? მე გახლავარ ზაჟესტა ქელბაქიანის ქვრივი. ,,ოთხმოცი წლის ვებია, რაა არ გათხოვდებიაო'', არ გაგიგონიათ? მე გამოვიქეცი. ჩვენ, ქვრივებს მოგვეწყინა ქვრივობა და გადავწყვიტეთ ავენთოთ ქალწულებრივი ცეცხლით; გზა მომეცით და დავანახვებთ ქვრივის გაქანებასაც''.

,,კიპრძანდით!'' — ქელბაქიანის ქვრივიც აცეკვდა კიბეზე.

,,იქევ და ისევ ღვინითაა, ჰარი აირალე! დროც გავატაროთ ლხინითაა, თარიაარალეე!'' და მოადგენ სასახლის კარებს რამოდენიმე შექეიფიანებული ყარაჩოღელი.

,,ეი, თქვენ, ვარატნიკიან-გალსტუკიანებო, გზა მოგვეცით!''— ,,ვინა ხართ ბატონებო!''—,,რის ბატონები, რა ბატონები! ბატონები და ხოლერა თქვენს ოჯახში შევიდა, გზა მოგვეცით''—და აუყვენ კიბეს ნუნუეს მგოსნებიც.

———

ეჰ, რაღა, თავი შეგაწყინო მკითხველო, სამი დღე-ღამის განმავლობაში შედიოდენ და შედიოდენ სასახლეში. ვინ არ შევიდა იქ? აკლდათ მხოლოდ შენი ბიცოლა და ჩემი ნათლის დედა. დანარჩენი ყველა იქ იყო. მეოთხე დღეს, შუადღის 12 საათზე დაირეკა ზარი და გაიხსნა კრება. ყრილობის წევრთა ერთი ჯგუფის მოთხოვნილებით პრეზიდიუმის არჩევამდე წინადადება მიეცა ყველა წევრიან — მწერალ-მგოსანთ დაიპარსონ წვერ-ულვაშები თავი და ისე გამოცხადდენ შემდეგ კრებაზე, ვინაიდან ახალი მწერლობის თვალსაზრისით ჩვენი მსოფლ-სიბნელე ვერ მოითმენს ბალნიანებს.

სამანდატო კომისიამ მოხსენება გააკეთა. საიდანაც ამოჩნდა, რომ კრებას დაესწრო გადამწყვეტი ხმით 365 მიმართულების მწერალ-მგოსანნი. თითო მიმართულებაზე საშვალოდ მოდის 101 მგოსანი. შემდეგ წაკითხულ იქნა მისასალმებელი დეპეშები სხვა და სხვა საპატიო მიზეზებისა გამო თბილისში ვერ ჩამოსულ მწერალ-მგოსნებისა. საყურადღებო დეპეშათა შორის განირჩეოდა ლელი ჯაფარიძის დეპეში პარიზიდან. სულმნათი მგოსანი ბოდიშს იხდიდა, რომ ვერ დაესწრო თბილისში ყრილობას, რადგან იქ, პარიზში მოლოგინებას აპირებს ,,ორსული მზე'' და ბებიათ არის მიწვეული მგოსანი. ამასთან ერთად, ის მუშაობს ბევრ საკაცობრიო საკითხების გადაწყვეტაში. პუანკარემ მას ერთი დღის შვებულებაც ვერ მისცა. მოსმენილ იქნა დეპეშები სტამბოლიდან ნ. მიწიშვილიდან, რომელიც ვერ ჩამოვიდა თბილისს იმის გამო, რომ ეშინიან ,,ჩიბისის'' სადლაგმა კვლავ არ აიცრემლოს.. იქ მოისმინეს დეპეში კ. კაპანელის ბათომიდან. მას ფრიად საპატიო მიზეზი აღმოაჩნდა ჩამოუსვლელობისთვის. მოვიყვანთ დეპეშის სრულ ტექსტს: სულით, იდეით, გულით, პალტოთი, საზამთრო კალოშით, ქუდით, ბაშლაყით, ქოლგით, ჯოხით, ნაბდით, პლაშჩით, ხელთათმანებით თქვენთანა ვარ, მაგრამ, რა ვქნა, თქვენ იცით, რომ ჩემი აღმაფრენა ვერ იტანს ქალებს, და ვინაიდან კუკლუცი ქალწული მგოსანი ქალები მაქ ბევრი იქნება, მე ვერ მოვდივარ. მეორე მიზეზი ჩემი მაქ ჩამოუსვლელობისა ის არის, რომ აჭარისტანში, ცუდი ტაროსის გამო, ჯერ კიდევ ვერ შევძელ აღკვეთა პირისა დედამიწისაგან ქალისა. მესამე მიზეზი კიდევ ის არის, რომ, ახალი გაქანების მწერლები ბათომიდან ყველა მაქ წამოვიდა და რესტორან ,,არმაზის'' ვალები მე დამაწვა. სხვა, იყავით კარგათ, ეცადეთ გაავითოთ სექსუალობა ყრილობაზე დამსწრე ქალ მგოსნებში, კაპანელი.''

რა მოუსვენარი ხალხია ეს მწერალ-მგოსნები; საფლავშიც კი ვერ ისვენებენ. ერთ საღამოს ილიამ და აკაკიმ მთაწმინდიდან დიდუბის პანთეონის მდივანს სოსო მერკვილაძე გამოიძახეს ტელეფონზე და თხოვეს უკანასკნელს ტელეფონზე მოეყვანათ ვაჟა. და გაიმართა შემდეგი დიალოგი. ,,ლუკა ხარ?'' ჰოო, მე ვარ, ვინა ხარ ამ ღამით, რომ არ მასვენებთ? ,,მე ვარ ლუკა, ილია. ,,რა გინდა, კაცო?'' ლუკა, კაცო, გაიგე? მწერალთა ყრილობა ყოფილა აქ თბილისში და, ჩვენ კი არ ვიცოდით! თუ არ გეზარება დილით ადრე ადგომა, წამოიღე შენი საყოფი საუზმე და პატარა ექსკურსია მოვახდინოთ; დავათვალიეროთ ხელოვანთა სასახლე!,—,,შენ გაცოცხლა ილია ღმერთმა, თანახმა ვარ ძმაო, თანახმა! მაინც მოწყენილი ვარ, მომბეზრა თავი ც ძვლებმა აქ; ახლებს ახლანდელი მთავრობა არ გვიგზავნის და რას იზამ კაცი? გამოიარეთ შენ და აკაკიმ დილით ადრე, მე ჩაცმული დაგხვდებით, არ დათანხმდება, თორემ ნიკოსაც წამოვიყვანდი. მაშ, ასე, გიცდით; ვნახოთ, ის რაღაც ხელოვანთა სასახლეა, თუ სალაყბო''.

დილით ადრე, ის იყო ილიამ და აკაკიმ ჩაიცვეს, პირი დაიბანეს და გადმოვიდენ მთაწმინდის დაღმართზე, რომ შეხვდათ ვაჟა. ისიც ხელოვანთა სასახლისაკენ მიიჩქაროდა. სამივემ გაუარეს ვაჟას და ოთხივე გაემგზავრე ხელოვანთა სასახლისაკენ. ყრილობის დარბაზში იმ დროს შევიდა ეს ოთხი ყვითელი მგოსანი, როცა მწერლობის ახალ გაქანებაზე სიტყვას ლაპარაკობდა კოლაუ და ეკამათებოდა მას სანდრო ცირეკიძე. ამათი იქ შესვლა და მათვაავე ცხვირზე ხელის მიფარება ერთი იქმა. ვაჟას ცხვირმა ერთი მთიურათ ისე დააცემინა, რომ ოთხივე მგოსნებმა დიდუბის სასაფლაოზე ამოყო თავი. ,,არჩილ, არჩილ ჯორჯაძევ, გვიშველეთ, ყვიროდენ ისინი. ჩქარა იოდი, კარბოლი, კარანტინია საჭირო''. ამოვიდა არჩილი, დეზინფექცია უყო ოთხივეს და ისე ჩაიყვანა ყველა თავ თავის საფლავში. ილია და აკაკიც ვაჟასთან მოხვდენ. ვინაიდან ღამის პირველ საათამდე ილია და აკაკი გრძნობაზე არ მოსულან ყველა ნახულის გამო, და ამავე დროს ღამის ,,პროპუსკი'' არ ქონდათ, მხოლოდ მეორე დღეს გაემგზავრენ ისინი მთაწმინდაზე.

მათ დახვდათ გაჯავრებული დიმიტრი ყიფიანი. უკანასკნელმა ორივეს გულმოსული მიმართა: ,,მაკვირვებს თქვენი საქციელი, ცოცხლები ვერ [illegible] დღეობებზე, და ეხლა მკვდრებს რომ წვიყვანეთ. ჭკუას ისწავლიდით, რომ ეწვიოთ ლებით თქვენთვის ყბები იქ პაოლოს, გრიგოლს და ტიციანს, ვერ გაიცანით ნამდვილათ.'' — და ჩაიკვეტ შეირცა თავ თავის საფლავში.

[illegible]

*) უკაცრავათ, გავლექსავთ, ავტ.

ი. გრიშაშვილს.

ნისლიან ხელზე «კოცნა» მუზის გადაისვენებს.
შენს ხერხემალზე ხშირად არის ქალის ოცნება.
ცით ანგელოსი ღრუბლებიდან მოზიდავს ტევნებს
და ჩუმ ღამეში, შენს თვალებში შემოვა ვნებად,
კოხტა ტუჩებით აენთები იმ პარნასისკენ,
სადაც მადონნას და თამარის თვლემენ სულები.
ეხლახან, მაინც. ქართველურად ბევრი დასიცხე
და ამ სიცხეში შენ იწვები თავმომულებით...
ალმასებ კოხტა, საუკუნით ქედ მოუხრელი;
გიჟი და წმიდა, ამაყი და უანგარესი,
წინედ სიცოცხლით თუ იწვოდა უარჩოლელი
შენს ვნებაშია მათი სული უელვარესი.

შალვა ჯანბერიძე.

ქ. ბათომი.
1923 წ.

ქრონიკა

— ვალ. გუნიას ბენეფისი. გასულ ოთხშაბათს, აკადემიურ თეატრში შესდგა ბენეფისი დამსახურებულ მსახიობის და ლიტერატორის ვალერიან გუნიასი დადგმული იყო მისივე პიესა ,,ძალა აღმართს ხნავს''. წარმოდგენას დაესწრო აუარებელი ხალხი, აჭარისტანის მთავრობა მთელის შემადგენლობით. მე სამე მოქმედების შემდეგ აკადემიურ თეატრის კომ. ვასო ურუშაძემ მოულოცა დამსახურებულ მსახიობს ბენეფისის დღე და მიართვა ამანათი აჭარისტანის აღმ. კომიტეტისაგან 20 მ. სახკომსაბჭოსაგან 50 მ. კომუნალურ მეურნეობისაგან 20 მ. ჯანმთელობის კომისარიატისაგან 15 მილ. ფარმაცევტთა არტელისაგან 5 მილ. ფოსტის მოსამსახურთაგან 8 მილ. მ.

მილოცვები და საჩუქრები იყო მარიამ თუმანიშვილისაგან, ქართული დრამისაგან, ქალთა ტექნიკუმისაგან, და სხვა.

— კვირას 29 აპრილს აკადემიურ თეატრში იმართება უკანასკნელი წარმოდგენა, წარმოდგენილი იქნება ვალ. გუნიას მხიარული კომედია ,,ოთახები უორდერო'' მონაწილეობს დასის მთელი შემადგენლობა. პიესას დასდგამს ვალ. გუნია.

— სამშაბათს, 1 მაისს შესდგება ბენეფისი ახალგაზდა ნიჭიერ მსახიობის ელენა ციმაკურიძის - ასულისა, წარმოდგენილი შალვა შარაშიძის (თაგუნას)—„ავგაროზი" მონაწილეობს მთელი დასი და მრავალი თანამშრომლები.

— შაბათს—ქართული დრამის მსახიობთა ამხანაგობის მიერ წარმოდგენილი იქნება სოსო გედევანიშვილის ზღაპარი—ფეერია მეორე ნაწილი ,,სინათლე''.

— კვირას, ქარ. დრამა დასდგამს პიესა ,,კინს''. რისთვისაც მოწვეულია თბილისის დრამის ახალგაზდა მსახიობი აკაკი ვასაძე.

— დამსახურებული მსახიობი ვალერიან გუნია მიწვეულია საგასტროლოდ ქალ. ქუთაისში სადაც დადგმული იქნება ალ. სუმბათაშვილის ,,ღალატი''.

— ქართული სახელმწ. უნივერსიტეტი. სახელმწიფო ქართულ უნივერსიტეტმა ფეხი შესდგა უკვე მეექვსე საკადემიო წელში. ამ მოკლე ხნის განმავლობაში ქართველთა სახელმწიფო უნივერსიტეტმა ბევრი რამის გაკეთება მოასწრო: შემოიკრიბა თავის გარშემო ცნობილი სამეცნიერო ძალები და გახდა თანატოლი რუსეთის საუკეთესო უნივერსიტეტებისა.

დამახასიათებელია ის გარემოება, რომ თვით მასკოვიდან თფილისში აგზავნიან დისერტაციებს სამეცნიერო ხარისხის მისაღებად.

ქართულ უნივერსიტეტის პროფესორთა ზოგიერთი სამეცნიერო გამოკვლევანი უკვე იპყრობენ არა თუ რუსეთის პროფესორთა, არამედ ევროპის მეცნიერთა ყურადღებასაც.

უნივერსიტეტს აქვს ფაკულტეტები სოციალურ-ეკონომიური, მედიკური, აგრონომიული, პოლიტექნიკური, ფიზიკა-მატემატიკური, პედაგოგიური და სხ.

სტუდენტთა რიცხვი აღწევს ექვს ათასს. უნივერსიტეტს აქვს მდიდარი ბიბლიოთეკა და მიღებულია საჭირო ზომები ევროპიდან ახალ წიგნების ჩამოსატანად.

— მატემატიკური ფაკულტეტი. 1-ლ დეკემბრიდან 1922 წლიდან ჩაეყარა საძირკველი ფიზიკო-მატემატიკურ წრეს მატემატიკურ და პოლიტექნიკუმის სტუდენტობისაგან. წრეს ხელმძღვანელობას უწევენ სხვათა შორის პროფესორები რაზმაძე და მუსხელიშვილი. წრის დევიზია: სტუდენტის აქტიურობა ჩვენი მეცნიერების პროგრესში, მეცნიერების ღრმად შესწავლის და პირადი შემოქმედების გზით. -რის მუშაობა ნაყოფიერია.

— საგამომცემლო განყოფილება. მიღებულია ზომები საგამომ. განყოფილების მიერ მენიოგრაფის შესაძენად, რომ გაადვილდეს ლექციების და სამეცნიერო ნაწარმოებთა გამოცემა.

— უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკის გამდიდრება. ჩამოტანილია ბორჯომიდან სატყეო მუზეუმი მიხაილოვსკის და ლიკანსკის სასახლეებისა. ორივე ბიბლიოთეკაში ათასამდის ღირს-შესანიშნავი წიგნია; ბევრი მათგანი იშვიათად იშოვება ახლა სადმე.

— სამხატვრო აკადემია. სამხატვრო აკადემიას საძირკველი ჩაეყარა 1922 წ. აკადემია შესდგება 4 ფაკულტეტისაგან: 1) მხატვრობა. 2) სკულპტურა. 3) არქიტექტურა და 4) ხაზვა (გრაფიკა). სტუდენტთა რიცხვი აღწევს 135.—მათ შორის ქართველია 45, სომეხი 44 და რუსი 46.

აკადემიის წინაშე სდგას დიდი ამოცანა შესწავლა საქართველოს არქიტექტურისა და აგრეთვე საერთოდ ძველი აღმოსავლეთისაც.

აკადემია სულ მოკლე ხანში გადაკეთდება პეტროგრადის სამხატვრო აკადემიის მზგავსად.

— ლენინის სახელობის პოლიტექნიკუმი. 28 ოქტომბრიდან 22 წლ. თფილისის პოლიტექნიკუმს მიღებული აქვს სახელწოდება ლენინის სახელობისა, ხოლო 25 იანვარს 1923 წლისა განათლების სახკომმა ჩაბარა, ხსენებული ტექნიკუმის სტუდენტობას რევოლიუციური დროშა პოლიტექნიკუმში სწარმოებს გაცხოველებული სამეცნიერო მუშაობა.

— მუშა ფაკულტეტი სახელმწიფო უნივერსიტეტთან. სახელმწიფო უნივერსტ. დაარსებულია მუშათა ფაკულტეტი ჯერ კიდევ 22 ოქტომბრიდან გასული წლისა. მოსწავლეები 300 აღწევს. ეროვნებით ყველანი ქართველებია. ფაკულტეტს ხელმძღვანელობას უწევს პრეზიდიუმი, რომლის წევრებად შედიან დეკანი ფაკულტეტისა ამხ. ორახელაშვილი, სტუდენტთა წარმომადგენელი ამხ. ეზიაშვილი და სამოსწავლებლო ნაწილის გამგე ამხ. გელიშვილი. ფაკულტეტთან არის კარგად მოწყობილი ფიზიკური კაბინეტი და ქიმიური აუდიტორია. ლექტორთა რიცხვი 37 აღწევს, მათ შორის პროფესორია ოთხი..

— პირველი სახელმწიფო კონსერვატორია. პირველი სახელმწიფო კონსერვატორიაში მეცადინეობა ნორმალურად მიმდინარეობს. მოსწავლეთა რიცხვი საკმაოზე მეტია. ფიქრობენ მის გაფართოებას.

— ერევნის უნივერსიტეტი. ამ ორი წლის წინედ ერევანში გაიხსნა უნივერსიტეტი. ახლა იქ უკვე ხუთი ფაკულტეტია: მედიკური, ტექნოლოგიური, სამეურნეო, საბჭოთა აღმშენებლობისა და ისტორიული. ლექციები იკითხება უმთავრესად რუსულ ენაზე. პროფესორთა კადრის შედგენა ჯერ არ დამთავრებულა.

— ბაქოს უნივერსიტეტი. უნივერსიტეტთან არის ფაკულტეტი: მედიკური, ისტორიკო-ფილოლოგიური და ფიზიკო მატემატიკური. იხსნება სპეციალური მეცნიერება აღმოსავლეთის მეცნიერებათა შესასწავლად. უნივერსიტეტთან არსებობს სახელმწიფო ბიბლიოთეკა. 1922 წელს მედიკური ფაკულტეტი გაათავეს 29 ექიმმა, მათ შორის 2 მუსლიმანი ქალია და 1 მუსლიმანი მამაკაცი.

დარო.

(ეტიუდი).

I.

ივნისის პირველი რიცხვები, მზიანი დღე, ალაზნის ტურფა ველი ზვრებით და პურის ყანებით შემკობილი, სახლის წინ მშვენიერი ბაღი და ვარდ-ყვავილები, ცოტა ზემოდ შეფენილი ტყე და მთის ნაკადული,—აი, ის არე, სადაც პირველად გავიცანი ლამაზი დარო. მე თვითონ ვიყავ ამ დროს ოცდა ორი წლის ჭაბუკი, მაღალ იდეალებით გატაცებული.

ის იყო ჩვიდმეტი წლის, ახლად ინსტიტუტდ დამთავრებული, ახლად გამოსული პანსიონიდან, ამიტომ, როგორც გალიიდან გაშვებული ჩიტი, ფრთხიალა, მალხაზი და მხიარული. ის იყო ლოროთქოშა, როგორც ხის ამოხეთქილი ყლორტი. მისი ბაგე მერცხალივით ჭიკჭიკებდა, მისი გული გალობდა როგორც ბულბული. მისი ხმა იყო თვით ბუნების საიდუმლო მუსიკა. სიცოცხლით სავსე ქორფა სხეულით და თურაშაულ ვაშლივით ღღვებული ლოყებით, ის იყო თვით ხორცსხმული გაზაფხული. მის თაფლისფერ ჟუჟუნა თვალთაგან კრთოდა ქალწულების სითამამე და ჩვილი უმანკოება. თავის ცალად ჩაწნულ მოშავო თმით, სადაც ჩაცმული საზაფხულო კაბაში, მოღიავებულ თეთრი ყელით, ფუნთუშა ხელებით და ნათელი სახით ის იყო უცნაურად მომხიბლავი, სურვილების აღმძვრელი და იმავე დროს ბავშვივით სპეტაკი და უცოდველი.

ასეთი მეჩვენა პირველ ნახვითვე დარო, რომელიც გავიცანი ერთ შეძლებულ ოჯახში.

სუფრაზე არ ვისხედით ბევრი, მაგრამ მასპინძლობა იყო უხვი და სტუმრები მეტად მხიარული. არ სცხრებოდა სიცილ-ხარხარი, ოხუნჯობა, მოსწრებული სიტყვა, კაფია ლექსები. სიმღერა ცვლიდა სიმღერას, კახურ მრავალ ჟამიერს მისდევდა რუსული რომანსები, რომელთაც საუცხოვოდ მღეროდა ლამაზი დარო. მისი თბილი, შარბათოვანი ჰანგები ზრიალით ეფინებოდა აივნის არეს, სადაც იყო გაშლილი გრძელი სუფრა. ეს ახალგაზდა ქალი იჯდა ჩემს პირდაპირ დიასახლისის მარჯვნივ, მიცქეროდა რაღაც გატაცებით და ბავშური ნდობით. ჩემი ყოველი ოხუნჯობა, სულ უბრალო კაფიაც კი იწვევდა მასში აღტაცებას და მხიარულებას. თავის უცნაურს გამოხედვით, ტაშით და სუფრის ქვეშიდან ჩუმათ ხელის ჩამორთმევით, ის მათამამებდა მეტად, ამ რიგათ ძრავდა ჩემს ოცნება-შემოქმედებას ვით ციური მუზა.

გათავდა ლხინი. ყველანი ჩამოვედით ძირს და გავიშალენით ბაღში. დარო არ მშორდებოდა. ვისხედით მერხზე ცაცხვის ქვეშ და ვსაუბრობდით ათას რამეზე. თემად იყო თეატრი, დრამა, ოპერა, რუსეთ-ევროპის მწერლობა, საქართველოს ისტორია და პოეზია, რაშიაც დარო იყო სრულიად უვიცი, როგორც რუსულ შკოლაში ნასწავლი ჩვენს ქალ-ვაჟთა დიდი უმრავლესობა. უხსნიდი ახალგაზდა ქალს ქართველი ერის საშინელ ტრაგედიებს, ვაცნობდი ჩვენს სახელოვან მწერლებს და შვენიერ პოეზიას. დაროს ჩადო ჩემს ხელში თავის ფუნთუშა ხელი და შემცქეროდა ლია თვალებით სმენათ ქცეული.

მზე გადიხარა დასავლეთით. ალაზნის პირიდან ამოჰკრა ნიავმა; აგრილდა კიდეც. ჩვენი ლექცია თითქმის დამთავრდა. შევისვენე; გავჩუმდი. დარო იჯდა კვლავ გარინდებული და არ მაშორებდა თვალებს. წამოვდექით და გავიარეთ ცოტა.

— იცით, კოტე! [illegible] ტყისკენ; იქ საუცხოვო ნაკადულია. მთის პაწია ჩანჩქერი, დიდრონი ხეები, იქვე მწვანე კორდი. ოჰ, რა შვენიერი ბუნებაა!.. დავსხდეთ ცოტა ხანს იქ მდელოზე. იქ მე ვიმღერებ მარტო თქვენთვის! წავიდეთ თუ ხათრი გაქვს!

ამ სიტყვებით ქალმა გამიკეთა ხელკავი და გამიტაცა.

დიდი მანძილი არ იყო ტყემდი. მალე მოვნახეთ კორდი, პაწია ჩანჩქერი და წავგორდით მწვანე მოლიაზე უზარმაზარ ხის ქვეშ.

მართლაც საუცხოვო სანახავი იყო ეს მწვანე კორდი, ის პაწია ჩანჩქერი, მთელი მიდამო ხის ტოტებით დაბურული. იქ სუფევდა რაღაც ველური სიმშვენიერე. იქ ჰგუბდა ტყის იდუმალობა. კლდე, ბუჩქი, დიდრონი ხეები და მთის ნაკადი საიდუმლო ენით გვამხელდენ პირველ ყოფილ ადამიანის ძველის-ძველ ზღაპრებს. ჩვენც გაგვიტაცა ამ სურათმა და პრიმიტივობამ, ვიგრძენით ერთიერთ შორის მეტი დაახლოვება, სინაზე, სითამამე...

არ მახსოვს როდის ან როგორ დაეყრდნო ჩემი თავი ქალის ლბილ მუხლებს. ნაზი თითები ალერსით ულოლავებდენ ჩემს თმებს. და ეს უმანკო ალერსი, ეს ქალწულის თითების შეხება ასხამდენ ჩემს სულში ზეციურ ნექტარს. ორთავ ვიყავით მუნჯათ, გარინდული. ან რათ გვინდოდა ენა, როცა გული ესაუბრებოდა გულს, სხეულის ხიბლი კი სხეულის ხიბლს! ირგვლივ სუფევდა დიდი ბუნების ტრფიალი და ჩვენც მის ნაწილს გვაგზნებდა უშრეტი ცეცხლი. ჩვენი შეხებარე თვალები მისჩერებოდენ ერთმანეთს მწვავე სურვილით და საიდუმლო ალერსით, თითქოს კითხულობდენ შიგ მარადისობას. ჩვენს ნორჩს, ჯანსაღ ბუნებას წყუროდა ერთმანეთის ტრფობა და სიყვარული. როგორც ანდამატი, უნებლიეთ დაუახლოვდენ ერთმანეთს და ჩაეკვრენ მწვავეთ სურვილით გაპობილი მხურვალე ბაგენი.

— ოჰ, რა ტკბილი იყო ის დაწაფება, ის კოცნა!..

— შენ კი გენაცვალე, ჩემო სიცოცხლევ!

ამ მწვავე ამოკვნესით და ტანის ცახცახით ჩამეკრა გულში ყმაწვილი ქალი და შემომჭიდა მაგრად მძლავრი მკლავები.

ალარ მახსოვს წამი იყო იგი თუ საუკუნე, კიდევ ერთი თავდავიწყების წუთი და უსათუოდ დაიღუპებოდა საბრალო ქალი. გვიხსნა ორთავე სალმა გონებამ. მან უცებ მოუსხურა ცივი წყალი ჩემს აგზნებულ ვნებას. უცებ გაჰქრა თრობა და პოეზია.

— დარო, ამით თავს იღუპავ..

შევნიშნე თრთოლვით. დარომ საპასუხოდ უცბად ქვითინი ამოუშვა.

შეწუხდა ჩემი ენამხელობა. თავდაღმა დამხობილი ქალი ტიროდა მწარედ, ქვითინებდა გულამომჯდარი და ვერაფითარი ხვეწნა-მუდარით ვერ ვაყუჩებდი ამ ბუნების კივილს, ამ გულის სიღრმიდან ამოხეთქილს, უსიტყვო, მწარე საყვედურს.

ძიველ დაყვავებით და ბრთხილად ავუწიე თავი. ქალის საშინელმა თვალებმა უცებ გამაშვებია ხელი.

ოჰ, რამდენი გესლიანი დაცინვა, ზიზღი და მძლავრება იხატებოდა მის ერთს გამოხედვაში! არას დროს არ დამავიწყდება ის უცნაური თვალები! უნებლიეთ ვიგრძენ ჩემი სულიერი უბადრუკობა და იმავე დროს დიდი მოწიწება ამ სტიქიურ ვნების; ამ ქალურ ბუნების ძლიერების წინაშე.

დიდ ხანს იტირა ქალმა. დაღამდა კიდეც. ხის ფოთლებში ჩამოანათა მთავარემ. შიშით ვეღარ ვბედავდი ხმის ამოღებას. უნებლიეთ ვგრძნობდი თავს მის წინაშე დიდ დამნაშავეთ, დარცხვენით შევყურებდი შორე-ახლოდან.

ბოლოს როგორც იყო დამშვიდდა და წამოდგა ქალი, გაისწორა აფუშული თმა, მივიდა ნანტად წყაროსთან, მოიბანა თვალები, შეიმშრალა მანდილით და ზანტადვე გასწია შინისკენ. დავედევნე უკან, როგორც დიდი დამნაშავე, რომელიც ღირსი არაა პატიების.

დარო შევიდა ეზოში და ისე ავიდა კიბეზე, რომ ჩემკენ ერთიც არ მოუხედია, თითქოს აღარც კი ვარსებობდი.

დავბრუნდი შინ დიდათ შერცხვენილი და დაღვრემილი.

II.

— გავიდა ხუთი წელი. იდგა ივლისის პაპანება. ბაკურიანში მიმავალი შევჩერდი ბორჯომში ნახევარი დღით და შევედ პარკში, სადაც უკრავდა სიმებიანი მუსიკა და სეირნობდა მდიდრიულათ მორთული საზოგადოება. ავყევი ცქრიალა მდინარეს და მივუახლოვდი ჩანჩქერს, რომელიც გადმოჰქუხს მაღლობიდან რძესავით თეთრად აქაფებული. ისე გამიტაცა ამ სურათმა, რომ სრულიად ვერ შევამჩნიე თეთრ სამოსელში მდიდრულად მორთული ახალგაზრდა ქალი, რომელიც იჯდა მერხზე იქვე ახლოს და ეალერსებოდა ორი წლის ბავშვს.

ჩემი მიხედვა და ამ ქალის აღტაცებული შეკივლება ერთი იყო.

— ღმერთო ჩემო! ვის ვხედავ! კოტე!...

ამ სიტყვებთან ერთად სწრაფად გადასცა ბავშვი ძიძას, მოირბინა ჩემთან და მაგრათ ჩამომართვა ორივე ხელი.

— მიცანით, ხომ!

აბა ვინ არ იცნობდა მას, შვენიერს! ეს იყო დარო, უფრო დინჯი, დიდებული სახით და ამაყი მიმოხვრით, როც ჩვევიათ დიდი კაცის ცოლებს.

მხურვალეთ დავეწაფე ქალის ორივე ხელებს, რომლითაც აქნობდა ძვირფასი ბეჭდები და სამაჯურები, აღტაცებით შესცქეროდი მის ტურფა სახეს და ჟუჟუნა თვალებს.

— ბ-ნო კოტე, რომ იცოდეთ, თუ როგორ ვნატრობდი თქვენს ხილვას და ვინ წარმოიდგენდა, რომ აქ, ამ ბორჯომის პარკში შევხვდებოდით ერთმანეთს! მაგრამ ყველაზედ უმალ ნება მიბოძეთ მოგახსენოთ ჩემი უღრმესი მადლობა და მოწიწებით ვეამბორო თქვენს სპეტაკ შუბლს.

ამ სიტყვებით ქალმა მომხვია ხელი და დაზ-ძმურ გრძნობა სინაზით მაკოცა შუბლზე.

მეტად გამაოცა ქალის ასეთმა უცნაურმა მოქცევამ.

— გახსოვთ ის დაუვიწყარი საღამო კახეთის ტყეში თქვენმა სათაყვანო რაინდობამ, თქვენმა ნათელმა გონებამ და მაღალმა ზნეობამ მიხსნეს უეცარ პაწია ქალწული საშინელ სიფათისაგან, ამაცდინეს სულით და ხორცით დაღუპვას. ოჰ, რამდენათ მძულდით იმ დროს, იმ საღამოს, იმდენათ გაღმერთებთ ახლა! თქვენის წყალობით მე ბედნიერი ვარ, მყავს მდიდარი, მოყვარული ქმარი და ეს ძვირფასი მარგალიტი. აბა ნახეთ ჩემი ანგელოზი, ჩემი სიცოცხლე, ჩემი პაწია კოტე!

ამ სიტყვებით დარომ მიაპყრობინა და გადმოცა ხელში, თავის მშვენიერი ბავშვი, რომლის წითელ ლოყებს ვკოცნე სინაზით.

— სახელიც თქვენი დავარქვი, კოტე. ოჰ, რა საამო სახელია ეგ ჩემთვის! ვნატრობ თქვენ დაგემგვანოს, შეიქნეს თქვენსავით რაინდი და კეთილშობილი. მაგრამ რათ ვდგავართ ზეზე! წავიდეთ ეგერ დავსხდეთ.

ჩამოვართვა ბავშვი, აკოცა მშობლიური ალერსით და გადასცა ძიძას, მომხვია ხელი და დავსხედით ცალკე.

დარომ მოკლეთ მიამბო თავის თავგადასავალი. მომიყვა თუ როგორ გამოუხნდა, როგორ ჩაუკვირდა ცხოვრებას, თვით ჩემს სიტყვებს, რა გავლენა იქონია მასზე ამ დარიგებამ, შემდეგ როგორ გაიცნო მდიდარი და ნასწავლი მოხელე ზურაბ ჯიმშაძე, როგორ მოხიბლა იგი ქალის სილამაზემ, იქორწინეს უკვე სამი წელია და ცხოვრობენ თფილისში.

— მთელ ზაფხულს აქ დავრჩებით. უსათუოდ უნდა გაგაცნოთ ჩემი ქმარი; გთხოვთ რამდენიმე დღით გვეწვიეთ; აქვე ვდგავართ პარკთან სასტუმროში. მეტათ გაუხარდება ჩემს ზურაბს თქვენი გაცნობა. დროც არის წავიდეთ! დღეს ჩვენი სტუმარი ხართ შინაურ სადილზე.

გადავუხადე დიდი მადლობა და ბოდიში, რადგან მეტად მეჩქარებოდი ბაკურიანში ავადმყოფ ბიძასთან და თანაც მაგვიანდებოდა სადგურზე. ჩემმა უარმა უხალისოთ შეაფუა დარო; დამემშვიდობა ოცნავ, როცა აღუთქვი სამი დღის შემდეგ ჩამოსვლა. ქალი გამოეთხოვა მხურვალეთ და მოლმარადა თავის ჟუჟუნა თვალები. დავუკოცნე ხელები და წამოველ გაჩქარებით. მიველ თუ არა სადგურზე დარეკეს მესამე ზარი, ძლივს მოვასწარ ბილეთის აღება და ვაგონში შესვლა. დაიძრა პატარა მატარებელი ხალხით გაჭედილი. ჩემს წინ იშლებოდა ბორჯომის მშვენიერი ბუნება, მაგრამ ახლა არ მიტაცებდა ეს მშვენება, ჩემი ფიქრი გარს ევლებოდა ამ ქალად ქმნილ ძველი ბედნიერ დაროს. აშკარად ჩანდა, რომ უკვე მომკვდარიყო წინანდელი ნორჩი, პოეტური სული; ის ქცეულიყო მარტოოდენ ცხოვრების ავ-კარგის მცოდნე მანდილოსნათ. იქ კახეთში დაბურულ ტყეში ჩანჩქერთან იყო ყარმტაცი პოეზია, აქ კი ბორჯომის პარკში ვიხილე მხოლოდ ფარჩებში გახვეული უბრალო პროზა...

სირანო.

მეგობრული სუფრის გარშემო.

ერთ მოქმედებიანი სცენა ქართველ მსახიობთა ახლო წარსულიდან

ვალერიან გუნიას ძველი რვეულიდან.

მომქმედნი:

სოსიკო — — მასპინძელი
ბენეფიციანტი — ძველი მსახიობი
ღრენაძე — — „ „
კოტილი — — „ „
მსახიობი ქალი — „ „
ფიტული — — ახალგაზდა მსახიობი
ტიტინა — — „ „
რეჟისორი — „ „
სცენარიუსი — „ „
სუფლიორი — „ „
იურა — — გაზეთის თანამშრომელი

ნესტორ, რესტორანის მსახური.
რამდენიმე მსახიობნი ქალნი და ვაჟნი.

ს ც ე ნ ა. დიდი ოთახი რესტორანში. შუაში გაშლილია მოზრდილი სუფრა. ზედ მრავალგვარი საჭმელ-სასმელი. ნაშუადამევია. განათება ელექტრონისაა. ჯერ მარტო ერთი ლამპარი ანთია. მერე როცა ხალხი შემოვა, გააჩაღებენ დიდ ჭ-ღს და სხვაგანაც შტეფსელის გადაწევით.

პირველი გამოსვლა.

(შემოდიან სოსიკო და მსახური ნესტორ).

სოსიკო. აჰი, ყოჩაღ, ჩემო ნესტორ! საუცხოვოდ მოგიწყვია ყველაფერი!.. აბა შენ იცი, რა მარდად იმსახურებ. სხვებიც მოიშველიე... ხომ იცი, არტისტები ნერვებ-აშლილი და მეტად თავმოყვარე ხალხია. ყველაფერი რიგზე იყოს და დროზე!.. ქალებიც იქნებიან... როცა მოვლენ ელექტრონს გააჩაღებ... საცაა მოვლენ, (დახედავს საათს) აბა შენ იცი!..

ნესტორ. ბატონო, პაპიროსებიც მოვიტანო ხოლმე, როცა მოითხოვენ?! გამოცდილებით ვიცი, როცა არტისტები დასხდებიან სუფრაზე, სულ უკანასკნელი ოთხი-ხუთი მანათის ზარალია ხოლმე პაპიროსებზე... სულ პირველ სორტისას თხოულობენ... აი ის «ლოლიდნი» რომ არის. «პაჩკა» ექვს შაური ღირს... ზოგი ორ სამ «პაჩკას» ჯიბე-უბეში ჩეიწყობს და რომ ჰკითხავ—«იოხტურ»—«პაშოლ ვონაო»! მოგაყრის!.. აბა რავა მიბრძანებთ, ბატონო?

სოსიკო. (სიცილით) არა უშავს რა!.. ყველაფერი მოართვი, რაც მოითხოვონ! სადაც ამდენი იხარჯება, ზედ მეტი ოთხი-ხუთი მანათი არაფერია! დღეს სულ სხვა ნაირი არტისტები იქნებიან: დარბაისლები და დამსახურებულნი და მათ შორის ქალებიც.

ნესტორ. თქვენი ნება გახლავთ ბატონო, მაგრამ არტისტებში დამსახურებულნი თუ დაუმსახურებელნი სულ ერთია—პაპიროსებს ყველა ერთნაირის ხალისით ეტანება.(შემოდის ღრენაძე).

მეორე გამოსვლა.

ღრენაძე. ოჰ, სოსიკო, მიიღე ჩემი სალამი და ხელში ალამი! რა ამბავია? ჯერ არავინ არ მოსულა? ნეტა რად დაიგვიანეს?!

სოსიკო. რა მოგახსენოთ... საცაა მოვლენ.. დღეს ძრიელ ნასიამოვნებია საზოგადოება ბენეფიციანტით; ძრიელ ნიჭიერად ჩაატარა თავისი როლი!..

ღრენაძე. ხი ღმერთი იმას უშველის! ნეტა რა არტისტია?.. „პოზები“ და პრანჭვა.

სოსიკო. რა ბრძანებაა, ბატონო; მთელი თეატრი აღტაცებული იყო!..

ღრენაძე. თქვენცა სთქვით, რაღა? მთელი თეატრიი... მერე ვინ იყო ეს მთელი თეატრი? გაუნათლებელი ბრბო და ბენეფიციანტის ნაცნობმეგობრები და ახლად აშენებული ბიჭ-ბუჭები? რა თქმა უნდა, აღტაცებული იქნებოდნენ...

სოსიკო. (დარცხვენილი) რა ვიცი... რა ვიცი... მე კი მგონია რომ... არა, ეს რეჟისორი მაინც რაღად აძლევს ისეთ როლებს, თუ მართლა, თქვენი თქმისა არ იყოს, თუ პოზებისა და პრანჭვის მეტი არა აცხია რა?..

ღრენაძე მერე თვითონ რეჟისორი, რა წითელი გოჯი გგონიათ? не то писец из сельскаго управления не то из кондукторской бригады—რეჟისორი! მე შენ გეტყვი—სტანისლავსკი იყოს!.. ესეც არ იყოს რეჟისორი და ბენეფიციანტი კუდიკუდს გადაბმულები არიან!.. რეჟისორი ბენეფიციანტის მოწაფეა და ამას გარდა оба ходаки до юбок... ერთი ბებერ მსახიობ ქალს უკრავს თავს მეორე ახალგაზდას...

სოსიკო. (გაკვირვებით) როგორ? ბებერ მსახიობ ქალს?!

ღრენაძე. უკრავს და ეგრე?... во всю! თქვენ ჯერ რა იცით? ბავშვი ხართ, გამოუცდელი ბავშვი! (შემოდის ბებერი მსახიობი ქალი).

მესამე გამოსვლა.

ბებ. მსახიობი. ჰაი მეც! ხომ არ დავიგვიანე? ღმერთო ჩემო არავინ არ არის! განა არ ვიცოდი, რომ ჩვენი მზეთ-უნახავი არისტოკრატიულად ყველაზე უფრო გვიან მობრძანდებოდა!...

სოსიკო. მობრძანდით ბატონო! (ხელზე ჰკოცნის) საცაა ისინიც მოვლენ. მობრძანდით, დაბრძანდით. ნება მიბოძეთ წამოსასხამი მოგხადოთ!..

ღრენაძე. ჩემო სულის კაკამო, ეს არის ეხლა მე და ბ-ნი სოსიკო შენზე ვლაპარაკობდით!..

ბებ. მსახიობი. გმადლობ, ჩემო სულის იადონ ა! შენ რომ აქ არ მგულებოდე, სწორედ გითხრა, არც კი მოვიდოდი! მე ხომ სხვებსავით ამყოლი არა ვარ... მე მთელი საზოგადოება, სგუკეთესო ოჯახები და არისტოკრატია მიცნობს და პატივით მეპყრობა!..

ღრენაძე. (ირონიით) ოღონდაც, ოღონდ ც გიცნობენ... (გაივლის).

ბებ. მსახიობი. (საიდუმლოდ ესაუბრება სოსიკოს) ბ-ნო სოსიკო, არაფერი არ დაუჯეროთ ამ შუბლ გარეცხილ კაცს... მაგისთანა ჭორიკანა მთელ დედამიწის ზურგზე არ მოიპოება... ყველას ჭირივით გვძულს... ჩემზე რაიმე სისაძაგლე ხომ არა უთქვამს რა?

სოსიკო. არა, ბატონო, სრულებით არაფერი!

ბებ. მსახიობი. ვიცი, მაგას მოხარშულს ვიცნობ! თავისთავის მეტი ქვეყნად არავინა სწამს... მართლა ფული ხომ არ უთხოვნია თქვენთვის?

სოსიკო. არა. რა იყო?

ბებ. მსახ. ისთე, რომ არ მისცეთ. არამც და არამც არ მისცეთ! (შემორბის კოტილი)

მეოთხე გამოსვლა.

კოტილი. (მხიარულად) ვინც მოვიდეს გაუმარჯოს... რატომ არ ყვირით: გაუმარჯოს თქო! ვერაფერი სტატისტიკები ყოფილხართ. ბ-ნ სოსიკოს ჩემი უმდაბლესი სალამი და პატივისცემა! (ხელს ჩამოართმევს) ბიჭოს, აქამდის იუბილარი არ არის?

ღრენაძე. რის იუბილარი? ვინ იუბილარი? ერთიც შენა ხარ იუბილარი!..

კოტილი. რას ღრენავ ჩემო ქოფაქო? იუბილარი რომ ვსთქვი, განზრახ ვსთქვი. ეხლა ისე გამრავლდა იუბილე, რომ ლამის მეკრეხმაც გამართოს იუბილე... შენ ხომ ძეხვეე იუბილეს გადიხდის აპირებ!..

ღრენაძე. შენ მუდამ იყავ შურიანი და ურჩი!..

კოტილი. Это самый лучший.

ღრენაძე. А ты нахал трескучий!

კოტილი. А ты старик сипучий

ბებ. მსახიობი. გეყოთ ამდენი რუსობონა... ლექსობონა!

კოტილი. ოჰ, ჩვენს მზეთუნახავს, ვინც ერთხელ ნახავს, დაალებს ხახას და ვერცა დახურავს! ოჰი, შენი ჭირიმე, რავდენი რითმები ავკინძე შენს ბროლის ყელზე (ალერსით) ჩემო ხანში შესულო, მაგრამ ეშხით და ვნებით ჯეებლებზე უკეთესო, შენის ტრფობითა გული აძევსო!

ღრენაძე. უსათუოდ დღეს როლს ჩააფლავებდა, ასეთ მხიარულ გუნებაზე რომ არის!..

კოტილი. არა ხარ მართალი, დაგიდგა თვალი! დღეს ისე გავიმარჯვე, რომ ბენეფიციანტი დავრჩილე და შენ კი გაგაწბილე!

ბებ. მსახ. სჩანს კიდევ დიდ ხანს გვაცდევინებს ჩვენი ბენეფიციანტი... ძესმის იმის სულისკვეთება, ცოტა შეგვიგვიანებ და მერე დიდის ზეიმზარით შეგხვდებიანო! (შემოდის რეჟისორი და სცენარიუსი).

მეხუთე გამოსვლა.

რეჟისორი. აქა მშვიდობა და სათნოება ხელოვანთა შორის! (ყველას ხელს ართმევს) მე კი მეჩქარებოდა, ვაი თუ დავიგვიანე და რაც კი ნუკბარი საჭმელი რამ არის, განსაკუთრებით გოჭი და ინდოურები ვაი თუ კოტილმა გაანადგუროს მეთქი! (სიცილი) ღმერთო ჩემო! (თეატრალურად) ჩემო ღმერთო! მთავარი მიზეზი, თავი და თავი სახიბი ჩვენი სადღესასწაულო ზეიმისა არსადა სჩ ხს! რა ამბავია, რა მიზეზია? სად არის?

ღრენაძე. სად არის და ჩემს... უბოდნიაში!.. ხომ იცი მისი ხასიათი: დეპუტაცია უნდა ვაახლოთ!

რეჟისორი. შენზე უკეთესი დეპუტაცია ვინღა იქნება?!

ღრენაძე. სულელო! დეპუტაცია შეუძლებელია ერთი კაცისაგან. დეპუტაციაში იგულისხმება არა ნაკლებ ორი-სამის კაცისა. ერთ კაცს დეპუტატი ჰქვიან, ხოლო დეპუტაცია დეპუტატი არ არის, მაგრამ შენ რა? „არა შეჯდა მწყერი ხესა, არა იყო გვარი მისიო“!...

კოტილი. ვაშა და დიდება შენს სიბრძნეს და შეცნიერულ გოგრას, მაგრამ მაგარი ის არის, რატომ არ გაგონდება ის ძველი ანდაზა, რომელიც შენზედ სწორედ ზედ გამოჭრილია, „ავსა კაცსა ავი სიტყვა ურჩევნია სულსა-გულსა“!.. რაც უნდა იღრინო და იკაპასო, შენი წირვა გამოსულია!.. დაბერდი, დაჩაჩანაკდი, თუმცა არ გერევა ჭკლარა; აღარ ვარგიხარ, აღარა! კბილები ჩაგცვივდა, ფეხებს ძლივს დაათრევ, ქარებს დაუუთიისხარ, ქარიც ჩაგდის და ამოგდის და მიტომაც რა თქმა უნდა, ქარიანი ხარ!.. აჰა, მოგხდა თუ არა!

ღრენაძე. (სრულებით დამშვიდებული). შენა გგონია მაწყენინე?—შენც არ მომიკვდე! ვირის ტლინკი არც მეტკინება და არც მეწყინება! რაც შეეხება შენს სიტყვა-პასუხს და „ქარგონს“ იგი დიახაც კაფე-შანტანიურია, საიდანაც შენ ჩემო მურია, ხშირად გისინხლავს პურია!..

კოტილი. (გულნატკენი). ზოგჯერ თქმა სჯობს არა თქმასა, ზოგჯერ თქმითაც დაშავდების, შენისთანა მოშაირე ჩემგან ხშირად გაშავდების!..

ღრენაძე. აფსუს... აფსუს! (შემოვლენ ტიტინა და ფიტული).

გამოსვლა მეექვსე.

ტიტინა. მგონი დროზედ შემოგესწარით! ჯერ არ დამსხდარხართ? (ჩამოართმევს ყველას ხელს).

ბებ. მსახ. ქალი. აბა როგორ დავჯდებოდით, როცა ჩვენი მზეთ უნახავი თან არ გვეგულებოდა!..

ტიტინა. თქვენს დიდებასა და გამოცდილებასთან ოსტატო, ჩემი მზეთუნახაობა რა მოსატანია.

ღრენაძე. აჰა, ეხლა აქით დაიწყეს კინკლაობა!.. აქ კი, თუ დროზედ არ ჩავეშველენით, საქმე ძალზე გამწვავდება!

ბებ. მსახ. ქალი. ოღონდ შენ კი ნუ გაერევი ჩვენს საქმეში და ჩვენ ადვილად მოვრიგდებით!..

ტიტინა. სრული ჭეშმარიტებაა! ოღონდ თქვენს შხამიანს და გესლიან გულს ნუ გადაგვიშლით აქა და ჩვენი ჩხუბი და კინკლაობა ლხინად და სიამოვნებად გადაგვექცევა!

ღრენაძე. განა არ ვიცი, ორთავეს მარად ჟამს თაფლი და იასამანი მოგდით ღვარძლიანი ბაგეთაგან.

ფიტული. ვიცანი, მაშინათვე ვიცანი ჩვენი მზე და ჩვენი მთვარე!.. ბ-ნო სოსიკო, თქვენ, უეჭველია, როგორც უცხო კაცს, გაგოცებთ ჩვენიახების ასეთი პიოხეული ლაპარაკი და თავდაუჯერელი შეტევა ერთმანეთზე... მაგრამ ხომ მოგეხსენებათ ანდაზა: «ველი გარედან არის ჭრელი და კაცი შიგნიდანაო»..,

რეჟისორი. ქრელიცა ხარ, გველიცა ხარ და გველამ ძუაცა!..

სცენარიუსი. «კუმ ფეხი ამოყო, მეც ნახირ ნახირაო!» აბა ამასაც რომ ენა ამოიღო, შე ყურუმსაღლო ის არ გეყოფა რომ ხალხში გერიე, ეხლა სიტყვის ამოღებასაც ჰბედავ!

ფიტული. შენ მუდამ უფროსების მონა იყავ და მოხადვე დარჩები! მე ჩემის სიმართლითა ვარ ძლიერი!

ღრენაძე. მართალი სიტყვა—მართალი კაცისგან ითქმის, ხოლო შენისთანა ცრუ ავარა და გუშინდელი ბზიკისაგან მეტს თავდაბლობას და მოფიქრებას ძოვითხოვთ.

ფიტული. ეჰ, ხალხნო რით ვერ გაიგეთ რომ «ჩესტის» და «ბატონი ბრძანდების» ხანა გავიდა. თუ სიტყვაა, მეც ბეკუთვნის თქვენთან სიტყვა.

კოტილი. ჯერ შენ თვითონ რა ხარ, რომ შენს სიტყვას რაიმე მნიშვნელობა ჰქონდეს. ჯერ შენ მარტო შენს გვარს გაუსიჯე კბილები: ფიტული—გამოფიტული! (საერთო სიცილი).

ფიტული. მასხარა!

ღრენაძე Шути и дети всегда говорят правду—სთქვა რუსულად შექსპირმა (სიცილი)

კოტილი მაშ შენ ორგზით მართალი ყოფილხარ, რადგან მასხარაცა ხარ და სრული ჭლოვანი ბავშვიცა! (სიცილი).

ტიტინა ალუ, ნეკზე „ალ მიკინო“!

ღრენაძე ნეკზე კი არა და სხვაგან, თუ შენი ნებაც იქნება,—„გიკინამ“ (სიცილი)

კოტილი აბა, მაგისთანა კეთილ შობილურ საქმეში შენ ვინ დაგასწრობს!!. (სიცილი)

სოსიკო ბატონებო, ვგრძნობ, რომ ჩვენი ნადიმი მართლაც და საინტერესო იქნება. უკვე ვატყობ, რომ ჩვენს სუფრაზედ დაფრინავს მხიარულებისა და ოხუნჯობის ანგელოზი!.. ამიტომ დაგტოვებთ ორის წუთით და ეხლავე ბენეფიციანტს აქ მოგგვრით!.. (გადის ცოტასხნით სიჩუმე ჩამოვარდება)

ღრენაძე ხალხნო და ჯამაათნო! მასპინძელი კი არ გაგვეპაროს!..

ბებ. მსახიობი აბა, რას მიეთ-მოეთებ! გაგვეპაროს-რა, შენი ტოლი რომ არ გგონია!

ღრენაძე აჰა, ეგ კი მითქვამს და ეხლა თქვენ იცით! პირადად მე საიძისო არა მიქის რა, მაგრამ ვაი თქვენი ბრალი, მზეთ უნახავებო, ხვალამდის რომ არ სად გაგიშვებენ და მეზღაც გასცხუნებენ!.. (სიცილი)

ბებ. მსახიობი მინამ გიკვნესია!

ღრენაძე ვითომ და არც კი გაგიხარდება დატყვევება! (საერთო სიცილი)

ფიტული რაც გნებავთ ისა თქვით, ბატონებო, მაგრამ ღრენაძეს ენა მეტყველებასა და მოსწრებულ სიტყვა-პასუხს ვერავინ ვერ წაართმევს!..

ღრენაძე ბარემ ძალიან გინდა, ქაჯან, რომ წამართო, მაგრამ შტაცებლობა და ყაჩაღობა დღეს „მოდაში“ აღარ არის!.. (სიცილი)

რეჟისორი კარგია, ყმაწვილებო, გეყოფათ ამდენი მასხრობაც! რა უზრდელობაა, შეეიკრეებით თუ არა, მაშინათვე ან კინკლაობას ან „მრავალ ჟამიერს“ გავმართავთ!.. განა არ შეიძლება კაცმა თავისუფალი დრო გონივრულ რასმე მოახმაროს?!..

ღრენაძე ესე იგი სულის ცხონებას შევუდგეთ! შენ კი გმართებს, მე და ჩემმა ღმერთმა, სულზე ფიქრი! იმდენი ცოდო გიწევს! იმდენი მჭვარტლი და მური გაცხია, რომ

ზოგიერთი კმარა!.. გეყოფა!.. გაათავე!

რეჟისორი არა, ბატონებო! ეგ კი სწორედ მეტის მეტი თავხედობაა! რაზედაც უნდა დაიწყოს კაცმა ლაპარაკი, ეგ უსათუოდ პირადობაზე გადავა. აქაო და ნიჭიერი ვარო, ყველაფერს კადრულობს... თუ ეგრე გაგრძელდა, იძულებული ვიქნებით ბოიკოტი გამოვეუცხადოთ.

ყველანი მართალია, მართალი!

ღრენაძე ვჩუმვარ, ვდუმვარ!

რეჟისორი ოჰო და იმას მოგახსენებდით, ბატონებო; განა დრო არ არის ჩვენს მომავალზე ვიფიქროთ? რანი ვართ ჩვენა? უკანასკნელთ ნაქარი და ფიშქარი...

ღრენაძე (აწყვეტინებს) ფეშქაში და არა ფიშქარი..

ყველანი (შეტევით) გაჩუმდი!—სსუ! ყურთა სმენა იყოს!..

რეჟისორი არა გვაქვს საერთო ენა, არა გვაქვს დამხმარებელი კასა, არა გვაქვს სკოლა, არა გვაქვს ბიბლიოთეკა და ჟურნალი, არა გვაქვს არავითარი...

ღრენაძე (აწყვეტინებს) ტვინის დავთარი...

რეჟისორი (წამოდგება) არა, ბატონებო, ამისთანა პირობებში ყოვლად შეუძლებელია რაიმე სერიოზულისა და გათვალისწინებულის გადაწყვეტა, ამიტომ სიჩუმეს ვარჩევ! ხომ მოგეხსენებათ ჩვენებური ანდაზა: „ყბედს რა გააჩუმებს და მუნჯი“!

ფიტული ეხლა რას იტყვი, ჩვენო ქოფაკო?...

ღრენაძე იმას ვეტყვით, ჩემო წუნკლიავ, რომ მთელი თქვენი კრებული დიდიდან მოყოლებული პატარამდე ერთ ჩემს გამოსვლად არა ღირხართ! როგორ? თქვენა და თქვენმა ახლად მოვლენილმა რეჟისორმა უნდა ააშენოთ ქვეყანა? აფსუს, აფსუს სტანისლავსკი, რეინგარტი და ანტუანი!... რის კასა, რის სკოლა? კუჭი შიმშილით გიხმებათ შილერი შექსპირისაგან ვერ გაგირჩევიათ და თეატრი უნდა ააღორძინოთ? თქვენ რასაც არ დააქცევთ, ვერაფერს ვერ ააშენებთ!..

ფიტული რათა ადამიანო? რაღა გაქვს გული ეგრე გატეხილი? რომ წაგართვა ძალა და რწმენა მომავლისადმი? რამ ჩაგაგდო სასოწარკვეთილებაში!!

ღრენაძე (მიუგებს) ჰაი, შენ რომ სცენაზე გბედავ და შენისთანებსაც—არავითარი მომავალი არა მწამს, ვინაიდან თქვენ ყველანი ჩემს გარდა სრული არარაობა ხართ!

კოტილი (ამხანაგებს) ბატონებო, გულწრფელად გეკითხებით, ეს ვაჟბატონი გიჟების საავადმყოფოში არას დროს არ ყოფილა! ეგ ხომ სრული „მანია გრანდიოზას ნიშნებია“ (სიცილი).

ღრენაძე ეგ იქნება მართალიც იყოს, მაგრამ თქვენ ავადმყოფობას რა ეწოდება ლათინურად? (პატეტიურად) „ჰოჰ, ტემპორა, ჰოჰ, მორეს“!

ფიტული ჯერ ხომ ერთი წვეთიც არ დაულევია და თუ ასე გაგიჟდა; კარგად რომ გამობრუჟდება, მაშინ რა იქნება?

ღრენაძე რაც უნდა დავთვრე, თქვენ ფხიზლებს მაინც გაჯობებთ?

რეჟისორი აბა, ბატონებო, მე აქ დამდგომი არა ვარ! ვახშამად რომ წამოველ სიამოვნებისათვის მოველი და არა სიმწარისა და შეურაცხყოფისათვის!.. ღმერთმა კარგად ვამყოფოთ ღრენაძის საზოგადოებაში! (გაიწევს კარებისაკენ),

ყველანი (მოსცვივდებიან დაიჭერენ) საიდ კაცო? რას ჩადიხარ?. რას სულელობ!!

ღრენაძე (ხელს მოჰკიდებს) შენ მართლა სულელი კი ნუხარ! მე რასაც ვიტყვი განა გულით ვამბობ?.. ისე ვ ამბობ, რაღა!.. სიტყვას მასალაა! ჩემი სიტყვები როდი უნდა გეწყინოთ, ყმაწვილებო!

რეჟისორი ეხლა ბატონებო არ იკითხავთ აბ მასპინძელი სად არის, ან მისი სტუმარი? აგრე უნდა ვყურყუროთ გათენებამდე!!.

ფიტული სუ! ჩუმად! მგონი მოდიან! კიბეზე ამოდიან!

ღრენაძე აბა ბ-ნო რეჟისორო, აქ მაინც გამოიჩინე შენი ნიჭიერი უნიჭობა. ერთი სურათი მაინც შეთხზე ბენეფიციანტის შესახვედრად! აბა?

რეჟისორი ბატონებო, ამ კარებიდან გზა თავისუფალი იყოს. ორ წყებად დადექით... შემოვლენ თუ არა ტაში და ვაშა. მისალმების სიტყვას წამოიწყებს ჩვენი უნიჭიერესი და უმჭევრმეტყველესი მსახიობი ღრენაძე!

ღრენაძე არა, ეგ კი უკაცრავად ვერ და არ შემიძლიან!.. მე შემიძლიან კაცი გავლანძღო, გავათახო, თავს ლაფი დავასხა, ხოლო რეჩები კი ჩემი საქმე არ არის! (საერთო სიცილი)

რეჟისორი აბა, დადექით! მოდიან (ყველანი დაეწყობიან ფაცაფუცით) აბა ბატონებო სიტყვას ვინ ამბობს?

ყველანი რეჟისორი! რეჟისორი მიესალმოს!

რეჟისორი იყავნ ნება თქვენი! მაშ შემოსვლისას ტაში და ვაშა! (შემოვლენ სოსიკო, ბენეფიციანტი, დიდის გვირგვინით, სუფლიორი და იურა)

მეშვიდე გამოსვლა.

ყველანი (ორწყებად დარაზმულნი ტაშ უკვრენ) ვაშა, ვაშა. ვინც მოვიდეს გაუმარჯოს! გაუმარჯოს სტუმარმასპინძელს! ვაშა, ვაშა! (საერთო ჟრიამული)

ბენეფიციანტი (ყველას თავს უკრავს და სათითაოდ ხელს ჩამოართმევს) გმადლობთ! (ამხანაგებს პირზე ჰკოცნის და ქალებს კი ხელზე)

ფიტული ბატონებო, სიჩუმე და გაგონება იყოს! (სიჩუმე ჩამოვარდება)

რეჟისორი (ჩაახველებს) ბატონებო, დღევანდელი დღე მეტად საგულისხმიერო და ფრიად მნიშვნელოვანია! ამ დღეს, სწორედ დღევანდელ დღეს...

ღრენაძე (უსწორებს) დღეს კი არა—საღამოს...

ყველანი სუსუ... სუ! სიჩუმე!

რეჟისორი დღევანდელ დღეს... უკაცრაოდ საღამოს, ან უკეთ რომ ვსთქვათ, ღამეს...

ღრენაძე (უსწორებს) ან კიდევ უკეთ რომ ვსთქვათ—ნაშუაღამევს...

ყველანი სუ. სუ! სუ ნუ უშლი... დაამთავროს!..

რეჟისორი მოგეხსენებათ, ბატონებო, რომ ყოველი საქმე დიდი თუ პატარაა...

ღრენაძე (უსწორებს) ქალი თუ კაცი, ალთა თუ ბალთა... (საერთო ფხუკუნი)

რეჟისორი ჰოდა თქვენ ყველანი კარგად მიხვდებით თუ რაც უნდა მეთქვა... მე დამრჩენია მხოლოდ ერთი მცირედ მაგრამ ფრიად საგულისხმიერო შენიშვნა: დღევანდელი დღე. უკაცრაოდ, საღამო, ან უკეთ რომ ვსთქვათ ნაშუაღამევი ამით არის შესანიშნავი, რომ ჩვენ მასპინძლობას გვიწევს ყოვლად პატივცემული და ყოველ მხრივ ღირსეული მამულიშვილი, ჩვენი თეატრის მეგობარი და ერთგულად უცვლელი და მუდმივი დამსწრე ყოველი ჩვენი წარმოდგენებისა!..

ღრენაძე (დაასწრებს) ვაშა სოსიკოს! ურა! ურა (საერთო „ურაას“ ყვირიან და ტაში)

სოსიკო. გმადლობთ ბატონებო! ეხლა კი დავსხდეთ და შევუდგეთ...

ღრენაძე. (აწყვეტინებს) და შევუდგეთ შიმშილისა და წყურვილის გაქრობას. ანუ უკეთ რომ ვსთქვათ ამ საუცხოვო სახოვაგის და სასმელების განადგურებას!...

რეჟისორი ეს რა უზრდელი კაცია, თქვენი ჭირიმეთ; სიტყვას არავის აცლის! (სიცილი)

ღრენაძე. ეგეც მადლობაა მაგიერი... (მეგობრულად) აბა მე რომ არა, შენთვის სიტყვის გაგრძელება რომ არ გამეწყვიტა, ეხლაც ფეხზე ვიდგებოდით და შენ კი ასეთ დაუკრეფავში შესტოპავდი, რომ ათი ულელი კამეჩიც ვერ ამოგათრევდა იქიდან!.. (საერთო სიცილი, ყველანი ნელნელა დასხდებიან და შეუდგებიან ჭამა-სმას. ორი მსახური ზედ დასტრიალებს სტუმრებს)

ბებერი მსახიობი (ახალგაზრდას) ეგ გველამძუა რეცენზენტი ნეტა რა მოსაყვანი იყო?! (ჩურჩულებენ)

ღრენაძე უკაცრაოდ, ბატონო მასპინძელო, ვახშამი პაპიროსით არის თუ უპაპიროსოთ.

მსახ. ნესტორი. ხომ მოგახსენეთ, ბატონო, პაპიროსით გახლავთ მეთქი!

ღრენაძე. მაშ მომიტანე და აქ დააწყე ჩემ თვალსწინ! მესიამოვნება ხოლმე, როცა „პაჩკა-პაჩკა“ პაპიროსებს შევცქერი!

ფიტული. მეც მომიტანე ნესტორ!

კოტილი. მეცა მეცა

რეჟისორი მეცა, მეცა!

სუფლიორი და სცენარიუსი. მეცა, მეცა!

იურა მეცა, მეცა!

ღრენაძე. აი მამალი მგელი გეცა! (სიცილი)

სოსიკო. აბა, ბატონებო, შეექეცით და გამხიარულდით! ნუ მოძვიდებით, რაც გსურდეთ, მიირთვით!...

რამოდენიმე ხმა რათა სწუხდებით! გმადლობთ!

სოსიკო ბატონებო, მე მგონია, რომ დროა თამადაც ავირჩიოთ!

რამოდენიმე ხმა თამადა! თამადა? აბა ვის მოულოცოთ!?

კოტილი. ჩვენი ციკლოპი რომ ყოფილიყო, იმაზედ უკეთესს თამადას ვერ დავასახელებდით. ის განთქმული ტოლუმბაშია, თუმცა ყველაზე უფრო ადრე თვრება!

სოსიკო ბევრი ვსთხოვე, მაგრამ რაღაც საქმე მოიმიზეზა და არ წამოვიდა, თუმცა დამპირდა, რომ ცოტა ხნის შემდეგ იქნება მოვიდეო!.

ღრენაძე. მე ვიცი, რატომაც არ წამოვიდა: კოტილისთან ცოტა უძრახად არის და საზოგადოთ ეს ორი ვაჟბატონი ერთად ბალახს ვერ სძოვენ, თუმცა ერთხელ დიდი მეგობრები იყვნენ...

კოტილი. ჭორიკანობას თავი დაანებე, თორემ წაწყდები!

ღრენაძე. რაღა ჭორიკანობა; .. ამას წინეთ არ იყო, ოღონდ იმასთან ერთად არ ვიარებოდი და ვორონცოვის ხიდიდან აპირებდი!

ფიტული. მართალია, მართალი! მეც იქ ვიყავი!

სოსიკო. მე მგონია ბ-ნ ღრენაძესთან ჩვენ ვერვის დავასახელებთ თამადათ?

ღრენაძე. [illegible] მე არაფერი [illegible] მაქვს თამადობისა [illegible] რეჟისორს [illegible] რუსთველის ანდერძი არ დაივიწყონ და გრძელი სიტყვა მოკლეთა სთქვას!

ზოგნი. რეჟისორს გაუმარჯოს!

რეჟისორი. არა ბატონებო, იმ სუფრაზე სადაც ჩვენი პატივცემული ღრენაძე ბრძანდება მე თამადობა არ შემიძლიან!

კოტილი. მართალს ამბობს მე და ჩემმა ღმერთმა. კაცს სიტყვას არ დააცლის. მე თამადათ დაგისახელებთ მწერლობის წარმომადგენელს—იურას. აზრიც უჭრის და სიტყვაც ემორჩილება.

ღრენაძე. სრულებით გეთანხმები!.. დღეს ამოვიყრი მაგაზე ჯავრს!

სუფლიორი. თუ ირჩევთ აირჩიეთ და ბარემ სმას შევუდგეთ.

რეჟისორი. მაშ ბატონებო, მიულოცოთ თამადობა ბ-ნ იურას. თამადას გაუმარჯოს.

ყველანი. გაუმარჯოს! გაუმარჯოს!

სოსიკო. დალაზეა, დალაზეა! (ყველანი სვამენ ხმაურობით).

იურა. (წამოდგება. ლაპარაკის დროს ენას უკიდებს) ჰმ.. ჰმ., ეე ბატონებო, ჰმ.. ჰმ.. მეტად მადლობელი ვარ ასეთი ყურადღებისათვის.. ჰმ... ჰმ.. თუ ეგ თქვენი გადაწყვეტილება მართლა გულწრფელია... ჰმ! ჰმ! მეტი რა დამრჩენია—უნდა გემსახუროთ... ჰმ! ჰმ!

ღრენაძე. ეგ ჰმ! ჰმ! რაღაა? (სიცილი).

იურა. ეგ იქნება, რაც „პაუზები“ გახლავთ! (დაჯდება).

ღრენაძე. როლის უცოდინარობის დროს?! (საერთო სიცილი)

ფიტული. ბ-ნო თამადა წესრიგისათვის ვითხოვ სიტყვას. ბატონებო, შემომაქვს ფრიად საგულისხმიერო წინადადება. ჩვენს დამსახურებულს მსახიობსა და მაღალ ნიჭიერ არტისტს ღრენაძეს წაერთვას სიტყვის უფლება, რათა ამ სასტიკი ზომით ჩვენს ნადიმზე დაცულ იქმნას მშვიდობიანობა და რიგიანობა.

ღრენაძე. არ შეიძლება ეგ თქვენი წინადადება ჯერ-ჯერობით უყურადღებოთ დავსტოვოთ! (სიცილი).

იურა. (წამოდგება) ჰმ. ჰმ. ბატონებო! თავისუფლების პრინციპი მოითხოვს, რომ ჰმ. ჰმ.. ყველანი სწორუფლებიანი და თავისუფალნი ვიყვნეთ; რადგან ჰმ. ჰმ.. უამისოდ...

ღრენაძე. მე პროტესტს ვაცხადებ: თავისუფლებაც არის და თავისუფლებაც

იურა. მე მგონია, ბატონებო, რომ ჰმ. ჰმ. ეხლა დროა შევუდგეთ ჩვენს წმინდა მოვალეობას.

ღრენაძე. (თავისთვის) სვიმონ ლეონიძის სიტყვებია „სამშობლოდან“.

ყველანი. გაჩუმდი, გაჩუმდი!

იურა. ბატონებო მომენტი გვავალებს, რომ... ჰმ. ჰმ, მე მინდა მოგახსენოთ დღევანდელი ნადიმის მიზეზი. ჰმ. ჰმ. დიახ, მიზეზი, როგორც ყველამ უწყით მიზეზი არის ყოველივე დასაბამისა, ჰმ. ჰმ.

ღრენაძე. (თავისთვის) დასაბამი შენა ხარ, რომ ენა დაგება! (საერთო ჩუმი სიცილი).

იურა. ამიტომ ბატონებო გაუმარჯოს მიზეზს ჩვენი ბრწყინვალე ნადიმისას. ჰმ. ჰმ.

ღრენაძე. ბრწყინვალე ბანკეტისას.

იურა. (იმეორებს) ბრწყინვალე ბანკეტისას. ეგ არის ჩვენი უნიჭიერესი ბენეფიციანტი მსახიობი გიგანტი, ზეგარდმო ნიჭით ცხებული, ყველგან ქებული. ჰმ. ჰმ. მელპომენის ქურუმი და ჰმ. ჰმ. იშვიათია რომ ადამიანს ეგოდენი ღირსეული ღვაწლი მიუძღოდეს სამშობლო ტაძრის წინაშე.

ღრენაძე. (თავისთვის) ტაძარს სობორო სჯობია (ჩუმი სიცილი).

იურა. (განაგრძობს) ხელოვნების ტაძრის მღვდელ მსახურებაში, რა თქმა უნდა, პირველობა ეკუთვნის ჩვენს ბენეფიციანტს და ჰმ. ჰმ. ამიტომ დამეთანხმებით, დიდებული მამამთავარი და ეპისკოპოსი. ჰმ ჰმ. ხელოვნების ვეტერანი და ბურჯი ჩვენის თეატრისა და გზის მაჩვენებელი მომავალი თაობისა... ჰმ. ჰმ. ესე იგი ლამპარი და შარავანდედი... ჰმ. ჰმ. ვადღეგრძელოთ ბატონებო ჩვენი სიამაყე .. ჰმ. ჰმ. ვაშა ჩვენს ბენეფიციანტს! (და [illegible] სხვებიც სმენ ხმაურობით და ვაშას ძახილით. ბენეფიციანტს მიუახლოვდებიან ჰკოცნიან, ისიც ყველას თავს უკრავს)

კოტილი. ეხლა ამ დიდებულ სადღეგრძელოს დიდებული მრავალჟამიერიც მოუხდება! აბა დავიწყოთ! (იწყებენ ქალები მრავალ ჟამიერს და ყველანი მღერიან).

იურა. (როცა სიმღერა გათავდება). სიჩუმე, ბატონებო! ვინ არ იცის რომ... ჰმ. ჰმ.

ღრენაძე შენ არ იცი, რომ ჯერ უნდა იფიქრო და მერე დაფქვა!? (საერთო ახუმებენ).

იურა. ყველამ უწყის, რომ ამ ქვეყნად უდიდესი და უსაჭიროესი .. ჰმ. ჰმ. მასალა ცხოვრებისა არის, ღყო და მარილის იქნება ქალი. ჰმ. ჰმ. ქალი არის ერთგვარი სიმბოლო ინტერსაციონალისა... ესენი არიან ისინი, რომელნიც გადალახავენ ზღუდეს

ღრენაძე. [illegible] ქალებს საქმეა! (ყველანი იცინიან).

ყველანი. ვაშა! ვაშა!

იურა. [illegible] 33. 33. [illegible]

ღრენაძე. [illegible]

კოტილი. [illegible]

ყველანი. [illegible]

თრია ქალი. [illegible]

სუფლიორი. [illegible]

ბენეფიციანტი. [illegible]

ღრენაძე. [illegible]

რეჟისორი. [illegible]

ფუტული. [illegible] ბატონებო, ნუ ყვირით და ნუ მიშლით, ჩემს ყანყრატოს სულის თვისება აქვს, ყველას დავრჩდილოვათ! აქ დალიეს სადღეგრძელო ნიჭიერი ბენეფიციონტისა, გულუხვი მასპინძლისა და მშვენიერი ქალებისა, მაგრამ უმთავრესი სადღეგრძელო კი არავის არ მოჰგონებია. თეატრში სცენაზე უმთავრესი გახლავთ მსახიობი არტისტის, ეგ გახლავთ მსახიობის სადღეგრძელო. გაუმარჯოს თეატრში მხოლოდ მსახიობს. ურაა! (ზოგი ყვირის ურას, ზოგი არა—ხმაურობა გრძელდება)

რეჟისორი. ძრიელ შემცდარი აზრია თქვენი აზრი ბ-ნო ფატულ! მთავარი საქმე თეატრში მართლა. მსახიობია, მაგრამ მსახიობზე უფრო მთავარი და უმთავრესი არის და შემდეგშიაც უფრო იქნება რეჟისორი. ამიტომ ნებას ვაძლევ ჩემს თავს და ვადღეგრძელებ რეჟისორს, როგორც მთავარ ძარღვს ყოველს თეატრში. მე ბ-ნებო ჩემს სადღეგრძელოს გეახლები და ვინც თანახმა ხართ, გნებავთ მიირთვით! (ზოგი სვამს. ზოგი არა. უმრავლესობა უკმაყოფილოა)

სუფლიორი. (ძალზე მთვრალია) მაშ თუ აგრეა, ნება მიბოძეთ მეც..

ღრენაძე (გააწყვეტინებს) შენც ასლოკინო? აკი ასლოკინებ!? (საერთო სიცილი)

სუფლიორი. სულ ყველაფერი ტყუილია შედარებით სუფლიორთან! (ასლოკინებს) სუფლიორი რომ არ იყოს, რას ეგვანებოდით!? ვაჰ. (ასლოკინებს) ვაჰჰა, რა საცოდავები იქნებოდით! გაუმ. [ასლოკინებს) გაუმარჯოს სუფლიორს! ალავერდი ბატონებო თქვენთანა, იახშიოლ ჩემთან! (ასლოკინებს და სვამს)

ბებერი მსახ. ქალი. ბატონებო! ბატონებო! აქ დიდი უსამართლობა ხდება და თქვენ ყველანი მოვალე ხართ გაასწოროთ შეცდომა; განსაკუთრებით ბ-ნო თამადა თქვენ ხართ მოვალე წესიერება ჩამოაგდოთ და ჩვენც სიტყვა მოგვცეთ.., რა იქნებოდა ქართული თეატრი, რომ მას აქტიორები არ ყოლოდა. ქართველმა ქალმა ქართველმა აქტირისამ შექმნა ეხლანდელი თეატრი და მისი საწუგეშო მომავალი. რა შუაშია აქ ვიღაც ვიღაც, რეჟისორები სუფლიორები და სცენარიუსები!

(რეჟისორი და სუფლიორი პროტესტს აცხადებენ ხმაურობით ყველას ნაღვინეობა ემჩნევა).

იურა. ნება მომეცით ბატონებ! თუ თამადა ვარ,... გაგონებაც. იყოს! ჰმ ჰმ... მწერლობა რომ არ ყოფილიყო, არც თეატრი იქნებოდა და მით უფრო მსახიობობა. ჯერ უნდა დაიწეროს და მერე უნდა წარმოდგენილ იქნას... დიახ, ასეა!... (ატყდება საერთო ლაპარაკი, ზოგი ალთას ზოგი ბალთას).

ბენეფიციანტი (წამოდგება) ბატონებო, მეგობრებო და ამხანაგებო! მე როგორც თქვენა ბრძანეთ მიზეზი და საბაბი დღევანდელი ნადიმისა და ბანკეტისა, მგონი ნება უნდა მქონდეს ორიოდე სიტყვისა. მე განსაკუთრებულ სიამოვნებას ვგრძნობ, რომ ამხანაგებმა ეგოდენი პატივი დამდეს... მაგას მე ჩემს სიცოცხლეში არ დავივიწყებ! (გულაჩვილებული ცრემლებს იწმენდავს ცხვირსახოცით) აქ არიან ბევრნი იმისთანანი, რომელნიც შედარებით ჩვენთან, ბავშვები არიან! ჩვენ ბატონებო გამუდმებულის მეცადინეობით თავს ვაკლავდით ქართულ სცენის დღეგრძელობას... და აჰა, ხომ ხედავთ რაზომამდე მივაღწიეთ!.. მაგრამ ჩემი სათქმელი ეგ როდი გახლავთ! (ამ ლაპარაკის დროს ბევრნი უკმაფილონი არიან და ნამეტნავად ღრენაძე) მე მინდა თქვენი ყურადღება მივაქციო იმ გარემოებას რომ თვით საზოგადოებაც გაიზარდა, დაწინაურდა და ამის უტყუარი მაგალითი ის გახლავთ, რომ ჩვენ, ესე იგი მე ბენეფიციანტს და მის ამხანაგებს ნადიმს გვიმართავს ბ-ნი სოსიკო!.. ვადღეგრძელოთ ბატონებო ქართული საზოგადოება და მისი საუკეთესო წარმომადგენელი ბ ნი სოსიკო, თეატრის ნამდვილი მეგობარი და გულშემატკივარი. ურა!

(საერთო ხმაურობა და ვაშა., ყველანი სოსიკოსთან მიდიან და ჭიქას მიუჭახუნებენ).

სოსიკო. (სდგას) ღირსი არა ვარ ბატონებო! გმადლობთ, გმადლობთ! უდიდესი ჩემი მადლობა ყველას სათითაოდ და საერთოდ ყველას დაბლა თავს უკრავთ! გმადლობთ გმადლობთ! (ჯდება.

ღრენაძე. (უკვე შეზარხოშებულია) ეხლა მგონი ჩვენი ჩემს დუმილსაც ყავლი გაუვიდა!.. დავლიოთ ბატონებო, დავლიოთ უკანასკნელად, რადგან შეიძლება ეს ნადიმი მართლაც უკანასკნელი იყოს... ბევრი ჩვენთაგანი უკვე გაემგზავრა წიაღსა შინა აბრაამიისასა და ბევრნიც კიდევ გაემგზავრებით... (გალოზის კილოზე) სადაც მართალი განისვენებენ... ჩემო კარგო ბენეფიციანტო მე სულაც არ მსურდა რაიმე უსიამოვნება მიმეყენებინა შენთვის, რადგან გული ჩემი ამ ჟამად ალსავსეა ყოველივე სათნოებით, სიყვარულით, და ზეიმზარითა, მაგრამ ჰოი ოფელია! იყავ წმინდა ვითარცა იალბუზის ყინული, მაინც არ აგცდება დღეს ჩემი მართებული მრისხანება და გულის სიღრმიდან ამოხეთქილი! შენ ბრძანებ ჩემო ბენეფიციანტო, რომ მე ასე და ასეო!.. ვინ შენ? რა ხარ შენ? შენ რომ ნაცარქექიასათვის აქეთ! იქეთ დახტოდი და ხან ერთს ადგილას კენკავდი საფანტს და ხან მეორეს... და ხან ვის ბუდეში კაკანებდი და ვისაში სდებდი კვერცხსა. აი სწორედ მაშინ შენ კი არა, ჩვენ ვიყავით საქმის საყევარში გაშბულნი და ქაპანს ჩვენ ვწეოდით... შენ კი. შენ!! ოჰო ოფელია, წადი მონასტერში და მოინანიე ცოდვანი შენნი, რომელშიაც ყელამდე ჩაფლული ხარ და რომლის გულისათვის მოგელის წყევლა კრულვა! „ოჰო დეზდემონა, მე რომ მოვყვე შენი ცოდვების ჩამოთვლას ეგ შავი სახე ჩემი ფერფლად იქცევა და ურცხვი ქარიც კი, რომელიც გზად შენახვედრსა ყველაფერს კოცნის, რომ არ მოკრას შენს ცოდვათ ყური ჯოჯოხეთის უფსკრულებში მიიმალება".

ბენეფიციანტი. (აწყვეტინებს) უკაცრავად! როგორ გავიგო ეგ სიტყვები? თუ ხუმრობაა ვერაფერი ხუმრობაა, სწორედ მოგახსენოთ, ხოლო თუ სერიოზულია, მაგისთანა უზრდელობას სხვანაირი პასუხი უნდა! (ატყდება ჩურჩული, ზოგი იწევს, ზოგი ამშვიდებს).

სუფლიორი. (სლოკინით ღრენაძეს) დიდებულო მამულისშვილო და უდიდესო მასწავლებელო... უკვე აღარა გხედავ... მაგრამ... მესმის... შენი მკვეთრი და მკაცრი სიტყვა... სატანისებური... ებური... და გავიმსჭვალები შენდამი ღრმეს პატივის ცემით და გცემ... და გცემ თაყვანსა უპატიოსნესო კაცთა შორის, თუმცა შენა ხარ ცოდვილი და ცათამდე ღაღადებენ შური და მტრობა შენნი!..

(ძლიერ დაბლა თავს უკრავს და თავს მაგიდაზე ჩამოქინდრავს).

კოტილი. მე, ბატონებო, საზოგადოდ მუდმივი მოწინააღმდეგე მეტოქე ვარ ღრენაძისა და ბევრს რამეში სრულებით არ ვეთანხმები და პროტესტს ვუცხადებ ხოლმე, ეხლანდელი მისი სიტყვა ნიმუშია, ნიმუში კი არა შედევრია ირონიულ-კომიკურ, სატირულ იუმორისტულ რეჩისა სრულიად ვეთანხმები უფროსს ამხანაგს ღრენაძეს რომ ბენეფიციანტის დახასიათება მეგობრულ ამხანაგური შარჟია და ამავე დროს სწორი და უტყუარი. ღრენაძემ ჩვეულებრივის ნიჭით და ფერადებით დაგვისურათხატა ჩვენი სცენის სიამაყე და ბუმბერაზი ბენეფიციანტი. ამიტომ ანტი-ბანტი ფრანტი და ჩემ დიდედის ბატი! ურა! ურა! (საერთო სიცილი, ხმაურობა. მონასტერი საცაა აირევა).

ფუტული. რაც სათქმელი იყო—ითქვა, რაც სათქმელია—ითქმის და ეხლა ჩვენ თითქმის...

სუფლიორი. (აწყვეტინებს) ერთმანეთს დაეჯერიოთ... და (ასლოკინებს) ისიც არის მე და ჩემმა ღმერთმა ჩვენი ნადიმი სრული არ იქნება თუ საერთო ვენა-მანით და უსიამოვნოთ არ დავასრულეთ, (ისევ ახმაურდებიან. ზოგი ამშვიდებს, ზოგი აქეზებს ერთმანეთს).

ბენეფიციანტი. მაშ ისე გამოდის, რომ მე დაგპატიჟეთ და მევე გამლანძღეთ და გამითათხეთ!..

ოხერაძე. [illegible] ჩვენ [illegible]

ბენეფიციანტი. Нахал! [illegible] გვასწორებს მე და შენ!? (მიწევიან ერთიმეორეზე, ამხანაგები შუაში ჩაუდგებიან, ხმაურობა წივილი, დროგამოშვებით გაისმის: „გეყოფათ, ყმაწვილებო სირცხვილია! მანდილოსნებისა მაინც შეგრცხვეთ!) მე, მე კარგად მესმის თქვენი სულის კვეთება—შურით გისკდებათ თვალები, დღეს რომ სავსე თეატრი დაინახეთ. კარგად გიცნობთ ყველასა... მოხარშულებს გიცნობთ. მე ხმლით გაგისწორდებით, ხმლითა!

ღრენაძე. დამბაჩით სჯობია! მე ტყვიას მესვრი, მე შენ ფურთხს გესვრი!

სუფლიორი. (სლოკინით). ეგრე არ არის! ეგ კრეჩინსკის და რასპლიუევის მონოლოგია და ეხლა კი აქ არის ნამდვილი ზოოლოგია!..

ბენეფიციანტი. თქვენ ადამიანისა მხოლოდ სახე გაქვთ, ხოლო გულით და სულით პირუტყვები ხართ!..

რეჟისორი. Ну положим! შენისთანა პირუტყვი ვიღაა? მთელი შენი კერძო სრული პირუტყვობა!..

ბენეფიციანტი. როგორა ჰბედავ შე არამზადავ! (დაერევიან ერთი-მეორეს ატყდება კივილ-წივილი).

კოტიკო. აბა ვინ ვისა? ორთავეს ღვთის რისხვა.

ღრენაძე. (სუფლიორს). შე ოხერო ნიშანი მიეცი, რომ ფარდა დაუშვან მალე.

სუფლიორი. (სლოკინით) რა ვიცი, რატომ არ ჩამოუშვეს მე რა ხანია „სიგნალი" მივეცი!

ღრენაძე. (ზევით აიხედავს) ვანო ფარდა მალე! ფარდა ჩამოუშვით, ფარდა!

(ფარდა).

ვ. გუნია.

რედაქტორი დ. კახრაძე.

გამომცემელი თ. ჩიქვანაია.

„მწვერვალის" ფონდისთვის.

რედაქციამ „მწვერვალის" ფონდის გასაძლიერებლად შემდეგი შემოწირულებანი მიიღო:

ექ. ვ. ელიავა—1 მილ. მან.
ექ. ვლ. გიგინეიშვილი—1 მილ. მ.
ექ. ზურ. წერეთელი—1 მილ. მ.
ექ. ი. ლოლუა—1 მილ. მ.

რედაქცია შემომწირველთ უღრმეს მადლობას უხდის ჩვენი გამომცემლობის გამხნევებისთვის.

Постановление 17.

Отдел Труда Автономной Республики Аджаристана.

14-го апреля 1923 года, г. Батум.

Стоимость довоенного товарного рубля за апрель месяц 1923 года определяется по гор. Батуму в семьсот сорок тысяч рублей Закзнаками.

Зам. Зав. Отделом Труда П. АБРАМОВ.

1—1 Управделами Л. ЧКОНИЯ.

ПРИКАЗ № 83

Председателя Центрального Исполнительного Комитета А.С.С.Р. Аджаристана.

18-го апреля 1923 года.

Выезжая в гор. Москву по служебным делам, до возвращения моего,—исполнение своих обязанностей возлагаю на члена Президиума ЦИК'а тов. М. ГОГИБЕРИДЗЕ, о чем об'является для сведения.

ПРЕДЦИК'а АССРА—О. Моцкобили.

Управделами ЦИК' П. Гхонти.

1—1

განცხადება.

ქ. ბათუმის 3 უბნის სახ. სასამართლო იწვევს სასამართლოს 15 მაისის სხდომაზედ დასასწრებლად ელენე ივანეს სალომახის-ასულს ივანოვისას პასუხის მისაცემათ მიხაილ ივანეს-ძე ივანოვთან მასთან განქორწინების შესახებ.

3-მე უბ. სახალხო მოსამართლე გ. ჩაზგიშვილი.

განცხადება.

ბათუმის 2 უბნის სახალხო მოსამართლე იწვევს ჯემილ-ბეკ ხიმშიაშვილს 17 მაისს 1923 წლისა დილის 10 საათზედ როგორც მოპასუხეს საქმეზედ ელისაბედ ეფრემიძისა ავეჯეულების დაბრუნების შესახებ.

სახალხო მოსამართლე გურგენიძე.

მდივანი მახარაძე.

განცხადება.

ქ. ბათუმის 11 უბნის სახალხო სასამართლო იწვევს ალექსანდრე სიმხოვიჩს სხდომაზე, მიხეილ. ქ., სახლი № 14, დილის 9 საათისთვის 3 მაისს ა. წ. საქმისა გამო ძიებისა მასთან აქვსენტი თაყვარეიშვილისა, ფულების თაობაზე. მოპასუხის გამოუცხადებლობა არ შეაჩერებს საქმის გარჩევას.

სახალხო მოსამართლე ტ. გურგენიძე

მდივანი 6. ბერიძე.

განცხადება.

ქალ. ბათუმის 1-ლი უბნის სახალხო სასამართლო, რომელიც იმყოფება მიხაილოვის ქ. № 14 იწვევს სასამართლოში 23 მაისისათვის 1923 წ. დილის 9 საათზე აქვსენტი გერსამიას, პლატონ ჯავახაძეს, მახმუდ მემედ-ოღლს და აბდულ-ალი კიასიმ-ოღლს, როგორც მოპასუხეებს საქმეზე ძიებისა გამო შალვა ჩხიკვიშვილის და სხ. მათთან მამულის დაცლის შესახებ.

1-ლ უბნის სახ. მოსამართლე

შ. დადიანი.

ГОСУДАРСТВЕННАЯ

Экспортно-Импортн. Торговая Контора

ПРИ НАРКОМВНЕШТОРГЕ

федератив. Союза Социалистических Советских Республик Закавказья

„ЗАКГОСТОРГ"

БАТУМСКОЕ ОТДЕЛЕНИЕ

Святополк-Мирская, Телефон № 168

ПРОИЗВОДИТ

все операции по экспорту и импорту.

Испол. все возможн. комиссионные поручения

ДОКТОР

В. Э. ВЕНЦЕЛЬ

Специально: СИФИЛИС

(лечение „914" и др. препаратами Сальварсана), венер. кожн. болезни.

Прием от 1—3 ч. Владикавказ. 21
„ 4—6 ч. Бульварная 21
(от угла Шепел. ул. 1-й под'езд)

20—1

დოქტორი

ოლღა ხოფერია

ქალთა და ბავშვთა ავადმყოფობის.

ზღვის (მორსკაია) ქუჩა № 6.

საღამოს 5—7 საათამდი.

Убеждайтесь

Граждане!

ПРОБУЙТЕ Папиросы

2-й и 3-й Гостабфабрик Коммунхоза Аджаристана

„Соло"

„Триумф"

„Сильва"

Папиросы заготовляются из лучших отборных Сухумских табаков и отличаются своим вкусом и ароматом.

Адрес: Батум, ул. Ленина, 38. Тел. 128.

Директор П. ТАХМАЗИДИ.

в качестве наших изделий

5—1

Прейс-Курант

изделиям 2-й и 3-й Гостабфабрик Коммунхоза.

Название папирос и табаков	Цены и количества выставлены на помещениях: Штук ф.	Коп.
Папирос в коробках		
Соло	25	13
Сильва		
Триумф		
№ 6	25	12
Бахчи Сарай		
Разных названии 10 штуч.	10	6
Папиросы в мягкой упаковке		
Фейрузе	20	9
Альфа	25	9
Особые	100	32
ТАБАК		
В коробках	1/4 ф.	65
Синий Стамбул и Восток	1/8 ф.	23
„Хаджи Баба" и желтый	„	20
Розовый „Стамбул" и кр. „Восток"	„	19
„Аджария" и „Деведки"	„	15
Особые	1/4 ф.	20

ОБУВНАЯ

МАСТЕРСКАЯ

при Коммунхозе АССРА,

(Кутаисская, 42).

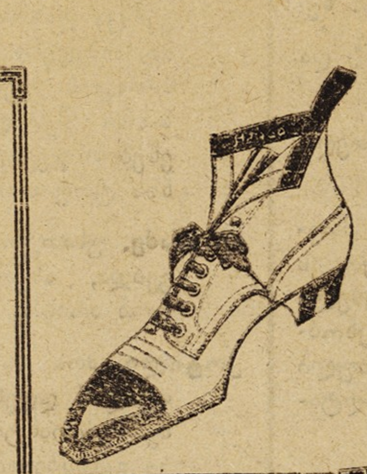

Доводит до сведения членов профсоюзов, сослуживцев и войсковых частей, что МАСТЕРСКАЯ РАСШИРЕНА.

На-днях получены заграничные кожевенные товары летнего сезона, всевозможных сортов.

ПРИ МАСТЕРСКОЙ ИМЕЮТСЯ РАЗЛИЧНЫЕ ОТДЕЛЫ

как для изготовления ИЗЯЩНОЙ ОБУВИ, так и более простой.

В мастерскую приглашены лучшие мастера Батума

Цены на обувь значительно ниже рыночных

Последовавшие претензии заказчиков срочно удовлетворяются

Заказы принимаются и выполняются аккуратно и в срок.

Завед. мастерской ХОСРОЕВ.

ცეკავშირის ბათუმის განყოფილების

ღვინის საწყობი

ორჯონიკიძის ქუჩა, № 18.

არის სხვადასხვა ხარისხის (...) ღვინოები: «ნაფარეული», «წინანდალი», [illegible]

იყიდება პრეისკურანტით.

[illegible]

ხსნილია დილის 9 საათიდან [illegible]

მოითხოვეთ ღვინო მოითხოვეთ

[illegible] ამხანაგობის

„კახეთი"-ს

ღვინოები.

[illegible] ქუჩა № 32

[illegible]

„მწვერვალის" [illegible]

[illegible]